

Asunnottomien päihteiden käyttäjien asumiseen liittyviä tuen tarpeita

Minna Kautonen

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Asunnottomien päihteiden käyttäjien asumiseen liittyviä tuen tarpeita

Minna Kautonen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Tammikuu 2022

Asunnottomien päihteiden käyttäjien asumiseen liittyviä tuen tarpeita

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Tampereen asumispäivystyksen asunnottomien päihteidenkäyttäjien asumiseen liittyviä tuen tarpeita. Selvitin myös, miten he näkevät omat asumistaitonsa ja mitä tukea he odottavat asumispäivystyksessä ollessaan. Asiakkaiden asunnottomuus on usein pitkittynyttä ja asumishistoria rikkonaista. Tavoitteena on tuoda esille haastatteluiden avulla kokemustietoa siitä, millaista tukea tarvitaan asunnon saamisessa ja asumisen onnistumisessa. Opinnäytetyö tehtiin Tampereen asumispäivystyksessä esiin nousseiden kehittämiskohteiden näkökulmasta.

Teoriaosuudessa asunnottomuutta tarkastellaan eurooppalaisen ja suomalaisen määritelmän mukaisesti. Tampereen asunnottomuustilanteen tarkastelun keskiössä oli Tampereella tehdyt toimenpiteet asunnottomuuden vähentämiseksi. Asumistaidot vaikuttavat suuresti asumisen onnistumiseen. Päihteidenkäyttäjien kohdalla esiin nousee käsite asumiskyvyttömyys.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisin tutkimusmenetelmin. Aineisto koostuu seitsemästä teemahaastattelusta. Nauhoitetut yksilöhaastattelut litteroitiin ja analysoitiin sisällönanalyysillä. Asumiseen liittyvien tuen tarpeiden pääteemoiksi nousivat viranomaisilta tarvittava tuki ja asumispäivystykseltä toivottava tuki.

Opinnäytetyön tulosten perusteella viranomaisilta tarvittava tuki liittyi toimeentulon mahdollistamiseen. Psykososiaalinen tuki nähtiin arvostavana kohtaamisena ja elämäntilanteen ymmärtämisenä. Mielenterveyden haasteet nousivat vahvasti esille. Niihin toivottiin enemmän oikea-aikaista tukea. Tampereen asumispäivystykseltä toivottiin henkiseen tukeen liittyvää vahvistamista ja asiakkaan viranomaisasiointiin liittyvissä asioissa avustamista. Ryhmätoimintojen nähtiin edesauttavan asumistaitoja ja sosiaalisia taitoja. Asumisvaihtoehtoja pidettiin rajallisena. Päihteet sallivia asumismuotoja ei haastatteluiden mukaan ole saatavilla tarpeeksi. Kaikki haastateltavat kokivat asunnon saamisen olevan hankalaa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Tampereen asumispäivystyksen päihteitä käyttäville asiakkaille yksilökohtainen huomioiminen, asiakkaan voimavarojen tukeminen ja erilaisten ryhmätoimintoihin osallistumisen mahdollistaminen edistävät sosiaalisten taitojen kehittymistä ja sitä kautta tukevat asumisen onnistumista. Viranomaisasioinnissa tarvitaan tukea. Alussa mukana kulkeva työntekijä lujittaa uskoa asiakkaan itsenäiseen selviytymiseen jatkossa. Asunto ensin -periaatetta noudattavia asumisyksiköitä tarvitaan Tampereella lisää.

Minna Kautonen

Housing support needs of the homeless substance abuse users

Year

2022

Pages

56

The aim of the thesis is to highlight the support needs of Tampere Emergency Housing Shelter (TEHS) for homeless substance abuse users. The thesis also highlights how the substance abusers see their home living skills and what support they expect while on the TEHS. Homelessness among people is often protracted and their housing history is unstable. By identifying support needs related to successful housing, it is possible to target support measures according to customer needs. The thesis was from conduct the perspective of development projects that emerged in the TEHS.

In the theoretical part, homelessness is considered according to the European and Finnish definitions. The focus of the review of the homelessness situation in Tampere was based on the measures taken in Tampere to reduce homelessness. Independent home living skills (IHLS) greatly influence the success of housing. In the case of substance abuse users, the concept of an inability to live independently emerges.

The thesis was implemented using the qualitative research method and the material was compiled from interviews involving seven customers of the TEHS. Recorded individual interviews were transcribed and analyzed based on content analysis. The main themes of support needs related to housing were the support needed from the authorities and the support desired from the TEHS.

Based on the results of the thesis the support needed from the authorities is strongly linked to enabling livelihoods. Psycho-social support from the authorities was generally seen as an understanding encounter and an understanding of a life situation. Mental health challenges were something that strongly emerged. It was hoped that the TEHS would be strengthened in terms of intellectual support and assistance in matters related to a client's official affairs. Group activities were seen to contribute to housing and social skills. Housing options were considered limited.

In conclusion, it can be stated that for the substance abuse users in the TEHS the following is important; individual attention to themselves, support for a client's resources, and enabling them to participate in various group activities which promote the development of social skills and thus supports successful housing. Support is particularly needed in matters of authority. An employee who is involved from the beginning strengthens the belief in a client's independent survival in the future. More housing units that comply with the "Housing First-Principle" are needed in Tampere.

Keywords: homelessness, substance abusers, independent home living skills, support needs

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Asunnottomuus	7
2.1	Asunnottomuuden eurooppalainen määritelmä.....	7
2.2	Asunnottomuus Suomessa	8
2.3	Asunnottomuus Tampereella.....	10
2.3.1	Asunnottomuuden vähentäminen Tampereella	11
2.3.2	Tampereen asumispäivystys	13
3	Asumistaidot	14
3.1	Asumiskyvyttömyys	15
3.2	Asunnottomuustyön hankkeita asumistaitojen ja elämänhallinnan edistämiseksi	17
4	Aiemmin tehtyjä tutkielmia ja tutkimus asunnottomuudesta	20
5	Opinnäytetyön toteutus	23
5.1	Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	23
5.2	Laadullinen tutkimusmenetelmä.....	24
5.3	Aineiston keruu ja analysointi.....	25
5.4	Eettisyys ja luotettavuus	27
6	Tulokset	29
6.1	Perustietoja.....	29
6.2	Viranomaisilta tarvittava tuki	31
6.2.1	Psykososiaalinen tuki.....	31
6.2.2	Mielenterveyteen liittyvä tuki	32
6.3	Asumispäivystykseltä toivottava tuki.....	33
6.3.1	Henkinen tuki	33
6.3.2	Asumistaidot	34
6.3.3	Ryhmätoiminta.....	36
6.4	Asunnon saannin mahdollisuudet	37
7	Johtopäätökset	39
8	Pohdinta	42
	Lähteet.....	45
	Kuviot	51
	Liitteet	52

1 Johdanto

Asunnottomuustyö on opiskeluiden edetessä tullut minulle tärkeäksi ja olen havainnut asunnottomiin kohdistuvan stigman olevan voimakasta. Asunnottomuus kestää harvoin pitkään, mutta on joukko ihmisiä, joille siitä on tullut tapa elää (Kainulainen, Saari & Häkkinen 2013, 49). Ilman yösjaa tai asunnon tuomaa turvaa elämästä tulee helposti selviytymistaistelu. Asumisen haasteet ja asunnottomuus on nähty kasaantuvan etenkin päihde- ja mielenterveysongelmallisille (Lehtonen & Salonen 2008, 10). Työssäni Tampereen asumispäivystyksessä olen konkreettisesti nähnyt työn merkityksellisyyden. Asiakkaiden tilanne ja tuentarve on aina henkilökohtainen. Keskusteluissa asiakkaiden kanssa on usein keskiöön noussut asumiseen liittyvät tuen tarpeet ja erilaiset asumismuodot. Työyhteisössä olemme usein miettineet, miten voisimme parhaiten ja oikea-aikaisesti tukea asiakkaita asumiseen liittyvissä haasteissa.

Opinnäytetyön yhteistyökumppani on Tampereen asumispäivystyksen matalan kynnyksen palvelu. Työn tarkoituksena on selvittää yksilohaastatteluiden avulla mitä asumiseen liittyvää tukea pitkäaikaisasunnottomat päihteidenkäyttäjät tarvitsevat. Asumisen onnistuminen lähtee asiakkaasta itsestään ja hänellä on siten odotuksia ja toiveita asumiseen liittyen. Koen opinnäytetyön tuovan arvokasta tietoa asiakkaiden omakohtaisista tuen tarpeista ja toiveista. Asiakkaiden asumistaitojen selvittäminen ja niiden esiintuominen mahdollistaa palvelun kehittämisen suuntaamalla sitä enemmän asiakkaiden tarpeiden mukaiseksi. Granfeltin (2002, 127) mukaan vaikeista aiheista kirjoittamisen kautta on mahdollista tuoda esille kohtuuttomia elinoloja ja olla ilman ääntä olevien puolestapuhujana.

Teoriaosuudessa tarkastellaan asunnottomuutta eurooppalaisen ja suomalaisen määritelmän mukaan. Tampereen asunnottomuustilanteen keskiössä ovat tilastot ja asunnottomuuden vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet. Asumistaitojen puutteet nähdään yhtenä suurempana syynä päihteidenkäyttäjien asunnottomuuteen. Tarkastelen, mitä käsite asumistaidot tarkoittaa maahanmuuttajille ja nuorille suunnattujen hankkeiden kautta. Asunnottomien tai entisten asunnottomien kohdalla esille nousee käsite asumiskyvyttömyys. Sen kautta on mahdollista tuoda esille asunnottomien päihteidenkäyttäjien tilannetta ja siihen vaikuttaneita syitä. Asunnottomuus on stressitila ja ilman omakohtaista kokemusta asian ymmärtäminen voi olla haastavaa. Nostan myös esille asunnottomille suunnattuja hankkeita, joissa asumistaitojen ja elämänhallinnan kehittäminen on ollut keskiössä.

2 Asunnottomuus

Asunnottomia yhdistäviä tekijöitä on nähty olevan köyhyys ja asunnon puute. Kaikki asunnottomat eivät ole päihde- tai mielenterveysongelmaisia, sillä joukossa on myös toimintakykyisiä, työtä tekeviä henkilöitä. (Kaakinen, Niemi & Pitkänen 2006, 12.) Tässä työssä tarkastelun kohteena ovat kuitenkin päihdeongelmaiset asunnottomat. Lehtonen ja Salonen (2008, 10) muistuttavat, että asunnottomuus on stressitilanne, joka vaikeuttaa elämänhallintaa ja elämänhallinnan puutteet vaikuttavat itsenäisen asumisen taitoihin. He nostavat esille Riitta Granfeltin (2003) ajatuksen, että asunto on perusedellytys elämiselle. Perusedellytysten kunnossa oleminen mahdollistaa mielekkään elämän.

Alppivuoren (2019, 3) mukaan ”Asunnottomuus on tunnetta ulkopuolisuudesta, tilapäisyydestä, muiden armoilla olemisesta, elämän merkityksettömyydestä ja epäonnistumisesta. Se on oman tilan ja rauhan puuttumista sekä jatkuvaa epävarmuutta ja epätietoisuutta siitä, missä viettää yönsä, kauanko saa olla ja mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Se on turvattomuutta ja turvasataman puuttumista sekä tekemisen puutetta.”

2.1 Asunnottomuuden eurooppalainen määritelmä

FEANSA (European Federation of National Organisations Working with the Homeless) on vuonna 1987 perustettu Euroopan asunnottomuustoimijoiden voittoa tavoittelematon kattojärjestö. Sen tarkoituksena on ehkäistä köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä asunnottomien tai asunnottomuuden vaarassa olevien henkilöiden parissa. Se on merkittävä ja ainoa nimenomaan asunnottomuuteen keskittyvä järjestö, jolla on 120 jäsenjärjestöä 30:ssä Euroopan maassa. (FEANTSA 2021a.) Suomessa sen jäseninä ovat Y-säätiö, Vailla Vakinaista Asuntoa ry VVA, Nuorisotasuntoliitto, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA, Helsingin Diakonialaitos ja Sininauhasäätiö (FEANTSA 2021b).

Täysin yhdenmukaista määritelmää asunnottomuudelle ei ole, ja se vaihtelee maittain. FEANTSA on halunnut saavuttaa kattavamman ja asiaan ymmärrystä tuovan asunnottomuuden määritelmän. Tältä ajatuspohjalta se on luonut vuonna 2005 asunnottomuuden määrittelyyn ETHOS-luokittelun, jossa asunnottomuuden käsite on jaettu neljään eri osa-alueeseen:

- Täysin ilman yösuojaa olevat henkilöt, katuasunnottomuus (roofless)
- Tilapäismajoituksissa olevat henkilöt (houseless)
- Epävarmoissa olosuhteissa asuvat henkilöt, joiden asunnossa on väkivallan tai hädän uhka (insecure)
- Asumiseen soveltumattomissa tiloissa asuvat (inadequate) (FEANTSA 2021c.)

Euroopan alueella asunnottomuus on suurta ja on arvioitu, että yli 700 000 ihmistä on asunnottomana ja joutuu nukkumaan yönsä ulkona. On myös arvioitu, että luku on kasvanut

viimeisen kymmenen vuoden aikana 70 prosentilla. Suomi on ainoa Euroopan maa, jossa asunnottomuus on vähentynyt viimeisten vuosien aikana. Kasvavaan eurooppalaiseen asunnottomuusongelmaan on lähdetty etsimään ratkaisua Euroopan komission johdolla. Asunnottomuuden vähentämiseksi on laadittu koko Euroopan laajuinen puiteohjelma, jossa vaaditaan EU:n jäsenmaita lopettamaan kodittomuuden kriminalisointi ja lisäämään rahoitusta ongelman ratkaisemiseksi. (Euroopan Parlamentti 2020.)

EU:n jäsenmaat ovat allekirjoittaneet 21.6.2021 julkilausuman, jolla maita pyritään sitouttamaan keskinäiseen yhteistyöhön asunnottomuuden poistamiseksi. Jäsenmaiden tueksi on tarkoituksena perustaa yhteistyöelin, jossa asunnottomuustyön keinoja ja ratkaisuja on mahdollisuutta tarkastella ja jakaa muiden maiden kesken. (Valtioneuvosto 2021.)

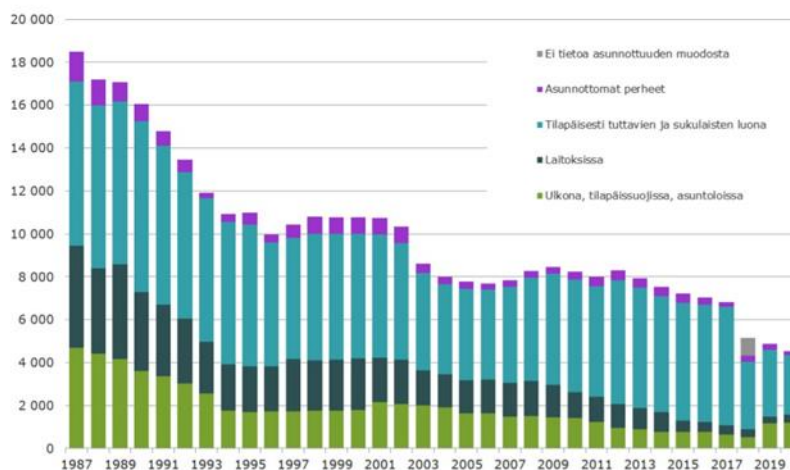
2.2 Asunnottomuus Suomessa

Suomessa, jo pelkästään ilmastosta johtuvista syistä, katsotaan asunnon olevan elinehto. Asunnon tiedostetaan tuovan turvaa ja antavan yksityisyyden suojan. Omaan asuntoon liittyy vahva emotionaalinen lataus. Asumisen kautta henkilön on mahdollista juurtua ympäristöönsä ja kokea olevansa osa yhteisöä. (Saari 2015, 17.) Suomen perustuslain (731/1999) 19§ mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Tästä lähtökohdasta katsottuna asunto on perusoikeus. Jokaisella suomessa oleskelevalla pitäisi olla asunto. On kuitenkin muistettava, että kyseessä on subjektiivinen oikeus asumiseen, ei asuntoon. (Koski 2013, 13; Saari 2015, 163.)

Suomalaisten näkemykset asunnottomuuden syistä on jaettu neljään tekijään: rakenteellisiin, terveydellisiin, yksilöllisiin ja elämänkolhuista johtuviin tekijöihin. Yksilöistä riippumattomiin eli rakenteellisiin tekijöihin voidaan vaikuttaa lainsäädännöllisin keinoin, kuten edullisen asuntokannan mahdollistamisella ja työllisyysenhoidolla. Terveystekijät mielletään pitkälti yksilöistä riippumattomiksi tekijöiksi, vaikkakin henkilökohtaisella terveystyöskäytännöllä on merkitys terveyteen. Asunnottomuuteen johtavat yksilölliset syyt katsotaan johtuvan yksilön tietoisista valinnoista; tekemiset tai tekemättä jättämiset. Näitä syitä voivat olla ylivelkaantuminen, addiktiot ja elämäntapa. Elämänkolhut liittyvät ihmisen elämässä tapahtuviin yllättäviin, negatiivisiin tapahtumiin. (Saari 2015, 102-103.)

Suomen asunnottomuuden määritelmä eroaa hiukan FEANTSAn yleiseurooppalaisesta määritelmästä. Suomessa asunnottomaksi katsotaan henkilö, jolla ei ole omaa vuokra- tai omistus-asuntoa ja joka elää: ulkona, rappukäytävissä tai ensisuojuissa, asuntolatyyppisissä majoituk- sissa sosiaalihuollon lyhytaikaisella maksusitoumuksella, huoltokotityyppisessä asumispalvelu- yksikössä tai turvakodissa, sairaalassa tai muussa laitoksessa tai tilapäisesti tuttavien tai suku- laisten luona asunnon puutteesta johtuen. (Ara 2021, 17.) Vailla Vakituista Asuntoa ry nostaa listalle myös vapautuvat vangit, joilla ei ole asuntoa tiedossa (VVA ry 2021).

Suomessa asunnottomuustilastoinnista vastaa Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus ARA. Kuvio 1 käy ilmi Suomen asunnottomuuden olevan laskusuunnassa. Vuoden 2020 marras- kuussa Suomessa oli 4 341 yksinelävää asunnotonta. Heitä oli 259 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2019. Asunnottomia perheitä ja pariskuntia oli 201. Asunnottomien naisten osuus asunnottomista oli noin 25 prosenttia ja nuorten, alle 25-vuotiaiden osuus oli 20 prosenttia. Asunnottomia maahanmuuttajia oli noin 22 prosenttia Suomen asunnottomista. Kaikkien tarkastelussa olevien ryhmien asunnottomuusluvut ovat laskeneet viime vuosien aikana valtakunnallisten toimenpiteiden vaikutuksesta, joita käsitellään tarkemmin luvussa asunnottomuuden vähentäminen Tampereella. On kuitenkin huomioitava, että Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) mukaan luvut ovat suuntaa antavia. Luvut perustuvat kuntien omiin asunnottomuuden arviointiperusteisiin, ja niissä voi olla kuntakohtaisia eroja. (ARA 2021, 3-6.) Vailla Vakinaista Asuntoa ry (2021) muistuttaa, että tilastoinnissa eivät näy oikeudettomassa asemassa olevat asunnottomat siirtolaiset. Näitä ovat palveluiden ulkopuolella oleva Euroopan liikkuva väestö ja kolmansista maista tulleet paperittomat.

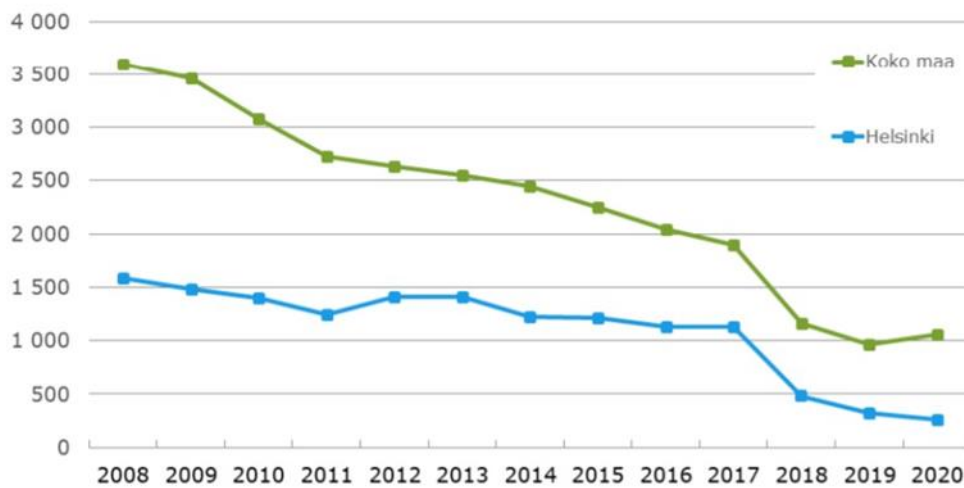
Kuvio 1: Asunnottomat 1987-2019 (Ara 2021,3)

Asunnottomuus on Suomessa keskittynyt suuriin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin. Pääkaupunkiseudulla asunnottomia on yli puolet koko Suomen asunnottomista. Suomessa asuntokanta on muista Euroopan maista poiketen omistusasuntoja, joita kaikilla ei ole mahdollisuutta hankkia. Pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskusten vuokrataso on usein liian korkea, eikä mahdollisen vuokratason asuntoja ole saatavissa riittävästi tarpeeseen nähden. (Y-säätiö 2021a.)

Pitkäaikaisasunnottomaksi luetaan henkilö, jonka asunnottomuus on kestänyt vuoden tai hän on ollut toistuvasti asunnon viimeisen kolmen vuoden aikana. Pitkäaikaisasunnottomien asuminen on havaittu olennaisesti vaikuttavan sosiaalinen tai terveydellinen ongelma. Näitä ongelmia voivat olla velka-, päihde- tai mielenterveyshaasteet. Tavanomaiset asumisratkaisut

eivät ole heille useinkaan riittäviä ja sopivien tukipalveluiden puuttuminen tai niiden toimimattomuus johtavat usein asunnottomuuteen. (ARA 2021, 3.)

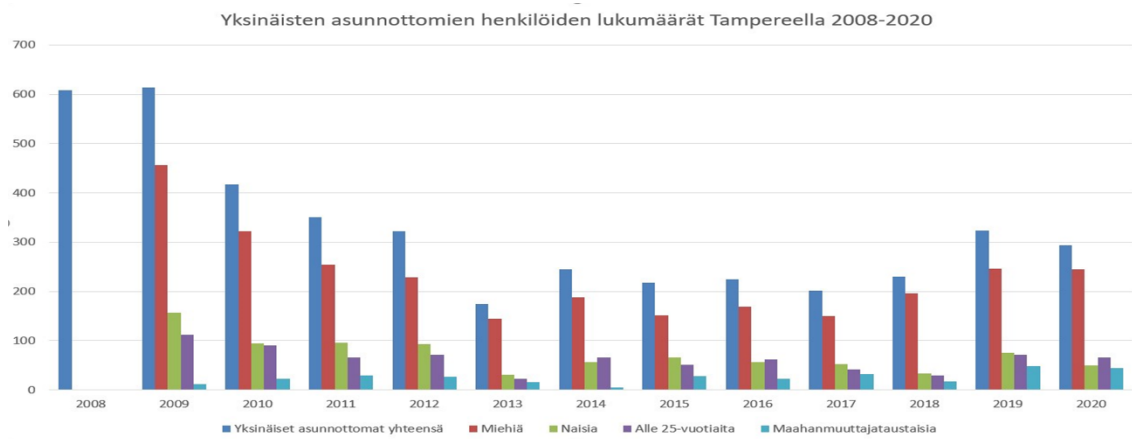
Pitkäaikaisasunnottomuuden kehitys Suomessa vuosina 2008-2020 tulee näkyväksi kuviosta 2. Pitkäaikaisasunnottomien määrä on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Heitä oli vuonna 2020 Aran selvityksen mukaan Suomessa 1 054 henkilöä. Koko maan lukuja tarkastellessa pitkäaikaisasunnottomien määrä on viimeisen kahden vuoden aikana kääntynyt nousuun, Helsingissä se on edelleen laskussa. Y-säätiön toimitusjohtaja Juha Kaakisen mukaan nimenomaan pitkäaikaisasunnottomien asumisen tukeen liittyviin tarpeisiin pitää panostaa entistä enemmän (Y-säätiö 2021a).

Kuvio 2: Pitkäaikaisasunnottomat koko maassa ja Helsingissä 2008-2020 (Ara 2021, 8)

2.3 Asunnottomuus Tampereella

Kuviosta 3 käy ilmi, että Tampereella yksinäisten asunnottomien määrä on vähentynyt. Vuonna 2020 asunnottomia oli 294 henkilöä, kun vuonna 2019 heitä oli 323. Pitkäaikaisasunnottomien määrä on kuitenkin lisääntynyt; vuonna 2020 heitä oli 29 ja 76 henkilöä vuonna 2021. (Närhi, Heinävä & Salonen 2021.)

Kuvio 3: Tampereen asunnottomuuden kehitys 2008-2020 (Närhi, Heinävä & Salonen 2021)

Tampereella asunnottomuuden tilastointia on kehitetty viime vuoden aikana tarkemmaksi ja kokonaisvaltaisemmaksi. Sosiaalitoimen ottaminen mukaan tiedonkeruuseen on mahdollistanut asunnottomuuden keston ja toistuvuuden huomioinnin tilastoinnissa. Tämä voi olla yksi selittävä tekijä pitkäaikaisasunnottomuuden kokonaismäärän nousuun. (Tampereen kaupunginhallitus 2021.) Tampere on muuttovoittokaupunki. Väestönkasvun myötä myös sosiaali-, päihde- ja mielenterveyspalveluiden asiakasmäärät ovat kasvaneet ja vaikuttaneet palveluiden saatavuuteen. Myös kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on ollut pula. (Tampere 2020, 3.)

2.3.1 Asunnottomuuden vähentäminen Tampereella

Laki asunto-olojen kehittämistä (919/1985) perustavoitteena on taata jokaiselle Suomessa vakinaisesti asuvalle mahdollisuus kohtuulliseen asumiseen. Lain 5§ mukaan kunnan on huolehdittava, että asunto-olojen kehittämiseksi suunnatut toimenpiteet tavoittavat erityisesti asunnottomien ja puutteellisesti asuvien tarpeet. Kunnan tulee kehittää alueensa asunto-oloja siten, että asunnottomaksi joutunutta kunnan asukasta, joka ei itse pysty asuntoa hankkimaan, avustetaan kohtuullisten asumisolojen järjestämisessä.

Tampereen kaupunki on osallistunut useaan valtakunnalliseen asunnottomuuden vähentämiseen tähtävään ohjelmaan ja suunnitelmallisesti pystynyt vähentämään asunnottomuutta vuodesta 2008 alkaen, jolloin pitkäaikaisasunnottomia oli 146 henkilöä. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma PAAVO I (2008-2011) kauden aikana omaksuttiin asunto ensin -periaate, jonka mukaisesti asunto on perusoikeus, eikä velvoita päihitteettömyyttä. PAAVO I ja sitä seuranneena PAAVO II (2012-2015) kausien aikana siirryttiin valtakunnallisesti asunto ensin -mallia noudattaen lyhytaikaisista majoitusvaihtoehdoista kohti vuokrasuhteista asumista, näin myös Tampereella. (Tampere 2020, 4.)

Asunto ensin- mallin lähtökohtana on neljä periaatetta: itsenäisen asumisen mahdollistaminen, valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuus, kuntoutuminen ja voimaantuminen sekä

yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroituminen. Asunnon saaminen ilman päihteiden käytön lopettamista nähdään ensisijaisena toimenpiteenä ja sitä kautta oikea-aikaisten tukitoimien järjestäminen mahdollistuu. Perusajatuksena on, että henkilö oppii ottamaan vastuuta omasta elämästään, kun voimavarat eivät mene turvallisen yöpaikan etsimiseen. (Asunto ensin 2018; Y- säätiö 2021a.) Ennen Asunto ensin -mallia käytössä oli niin sanottu portaikkomalli. Portaikkomallin ajatus lähti siitä, että oikeudet ja velvollisuudet kasvavat ajan kuluessa. Aluksi asunnoton siirtyy vahvan tuen laitosasumiseen, josta siirrytään yhteisöllisiin ja tuettuihin asumismuotoihin. Vasta näiden vaiheiden jälkeen on mahdollista siirtyä omaan pysyvään asuntoon. Portaikkomallissa asiakkaan on sitouduttava terveydenhoitoon, hoidon jatkuvuuteen ja päihteettömyyteen. Kritiikki tässä toimintatavassa on kohdistunut nimenomaan päihteettömyyden vaatimukseen ja sitoutumisen pakkoon. Ei ole huomioitu sitä, että pitkään asunnottomana olleen yhteiskuntaan integroituminen ei tapahdu aina helposti ja yksisuuntaisesti. (Haahtela, 186-187.) Asunto ensin -mallissa asumiseen liittyvien taitojen hallinta ei ole asunnon saamisen este. Asunnottomien asuttamisessa heidän valinnanvapauttaan ja sitoutumistaan palveluihin tuetaan, mutta se ei ole määräävä tekijä. (Juhila, Joulanka & Vilkkonen 2016, 34.)

Vuosina 2016-2019 Tampere on ollut mukana valtakunnallisessa AUNE-ohjelmassa, jonka painopiste oli asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä. Ohjelman aikana pyrittiin tunnistamaan asunnottomuuteen liittyviä riskejä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ennen asunnon menetystä. Painopisteenä oli asumisneuvonnan kehittäminen, asuminen puheeksi -työkalujen kehittäminen ja aiheeseen liittyvien koulutusten järjestäminen työntekijöille. (Tampere 2019.) AUNE ohjelman aikana asunnottomuustyötä tarkasteltiin kokonaisvaltaisesti. Sen nähtiin koostuvan asumisen aikana, asunnottomuuden aikana ja asunnottomuuden jälkeisenä aikana tehtävästä ennaltaehkäisevästä työstä. Asumisen aikana tehtävä ennaltaehkäisevän työn tarkoituksena on asumisen turvaaminen ja asunnottomaksi joutumisen ehkäiseminen. Asunnottomuuden aikana ennaltaehkäisevätyö on tilanteen pahenemisen estämistä, esimerkiksi yöpaikan järjestäminen ja perustarpeista huolehtiminen. Asunnottomuuden jälkeen ennaltaehkäisevä työ on asunnottomuuden uusiutumisen estäminen osallisuuden ja yhteisöön kiinnittymisen tukemisen kautta. (Karppinen 2020,8.)

Tampere oli mukana ARA:n tukemassa Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat -hankkeessa (AKU), joka päättyi vuoden 2019 lopussa. Hankkeen painopisteenä oli asumisneuvonnan laajentaminen ja kehittäminen, asumissosiaalisen työn osaamisen lisääminen palvelujärjestelmässä ja erityistä tukea tarvitsevien asumisen turvaaminen. Hankkeessa nousi esille monialaisen verkostoyhteistyön ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen, jotta aikaansaadaan kestäviä ja toimivia ratkaisuja asunnottomuustyöhön. (Honkanen 2019, 4, 45.)

Nykyisen hallituksen tavoitteena on asunnottomuuden puolittaminen vuoteen 2023 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi Ympäristöministeriö on laatinut yhteistyöohjelman, jossa on

mukana suurimpia kuntia, palveluntuottajia ja järjestöjä. (Ympäristöministeriö 2021.) Tampereen toimenpideohjelman mukaisia tavoitteita yhteistyöohjelmalle ovat muun muassa asuntonjen kohdentaminen asunnottomille, matalan kynnyksen ja liikkuvan tuen palvelujen kehittäminen, yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden välillä, asumisneuvonnan riittävän saatavuuden varmistaminen ja talous- ja asumistaitoja tukevan ryhmätoiminnan kehittäminen ja juurruttaminen osaksi asunnottomuustyötä. Erityisryhmien, kuten naisten, rikostaustaisten, maahanmuuttajien ja paperittomien huomioiminen asunnottomuustyössä on nostettu esille Tampereen toimenpideohjelmassa. (Tampere 2020, 10-16.)

2.3.2 Tampereen asumispäivystys

Tampereen kaupunki tuottaa itse Tampereen asumispäivystys- ja asumisyksiköt TASTU:n palvelut. Asumisyksikössä sijaitsevat tuki-, palvelu- ja tehostettu palveluasuminen ovat päihdeettömiä. Asumispäivystys jakaantuu päihdeet sallivaan ja päihdeettömään palveluun, jotka sijaitsevat rakennuksen eri puolilla. Päihdeet sallivia ja muita päihdeettömiä asumispalveluja Tampere hankkii kilpailutetuilta palveluntuottajilta. (Tampere 2021.)

Asunnottomien palveluissa huolehditaan asunnottomien perustarpeista. Asiakkaille pyritään etsimään sopivaa asumisratkaisua ja organisoimaan asiakkaan tarvitsemat palvelut. Tilapäisen asumisen ratkaisut on tarkoitettu lyhytaikaiseen kriisiluonteiseen asumiseen, eivätkä ne korvaa vuokrasopimukseen perustuvia pysyviä asumisratkaisuja. (Karppinen 2019, 9.)

Tampereen asumispäivystys on Tampereen kaupungin psykososiaalisen tuen alle sijoittuva palvelu. Sen tarkoituksena on tarjota majoitusta asunnottomille Tamperelaisille. Palvelu on matalan kynnyksen toimintaa. Asiakkaat voivat tulla palveluun päihtyneinä, mutta alueella päihdeaineiden käyttö on kielletty. Palveluun voi hakeutua ympäri vuorokauden. Asiakkaille on tarjolla ilmainen aamu- ja iltapala, lounas ja päivällinen maksavat kaksi euroa. Huoneet ovat kahden hengen huoneita, joissa on wc ja suihku. Asiakkaita sijoitetaan myös ylipaikoille, jos sänkypaikat ovat täynnä. Yksikössä on pyykinpesumahdollisuus. Lääkehoito tapahtuu asiakkaan omilla lääkkeillä henkilökunnan valvonnassa. (Tampere 2021.)

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Tampereen asumispäivystyksessä ulkopaikkakuntalaisella, paperittomalla tai asunnollisella henkilöllä on mahdollisuus kriisimajoitukseen. Asiakkaalle tarjotaan turvallinen yöpaikka ja hän on oikeutettu myös aamupalaan, mutta hänen on poistuttava palveluista klo 09 aamulla. Kriisiyön tarve harkitaan aina tapauskohtaisesti, mutta pääsääntöisesti ketään ei jätetä ilman turvallista nukkumispaikkaa. (Omavalvontasuunnitelma 2021.)

Asumispäivystyksen toiminta on luottamuksellista ja henkilökuntaa sitoo vaitiolovelvollisuus kaikesta asiakastyössä tietoonsa tulleista asioista. Vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen luovuttamisesta poikkeaminen esimerkiksi viranomaiskäyttöön, asiakkaan terveydentilaan tai hoidon järjestämiseen toteutetaan erikseen lainsäädännössä määrätyissä tapauksissa. (Omavalvontasuunnitelma 2021.)

3 Asumistaidot

Asumistaidot mahdollistavat asumisen onnistumisen. Asumisen perusasioiden tuntemus ja niiden vahvistaminen luovat puitteet oman elämän rakentamiseen. Aspa-säätiön asumistaitovalmennus koostuu seitsemästä eri osa-alueesta. Näitä ovat muun muassa oman kodin merkityksen luominen, asukkaan oikeudet ja velvollisuudet ja asunnosta huolehtiminen sekä asumisturvallisuus. (Aspa 2021.) Asumiseen liittyviä taitoja on käsitelty etenkin maahanmuuttajien ja nuorten kohdalla. Heille suunnattujen eri hankkeiden kautta päästään avaamaan käsitettä asumistaidot. Asunnottomien kohdalla puhutaan enemmänkin asumiskyvyttömyydestä ja asumistaitojen puutteesta.

Sininahasaatiön Asumistaidot kiintiöpakolaisten kotoutumisessa -hankkeessa 2017-2019 tarkoituksena oli ehkäistä kiintiöpakolaisten asunnottomuutta ja kehittää kohderyhmän asumistaitoja. Kotoutumisen onnistumisella nähtiin olevan yhteys asumistaitoihin. Asumisen häiriöt liittyivät puutteelliseen vuokranmaksuun, konflikteihin naapurustossa, asunnon kunnossapitoon ja asumisympäristöön kiinnittymisen ongelmina. Hankkeen asumistaitokurssit pitivät sisällään seitsemän eri teemaa. Näitä teemoja olivat muun muassa kodin kunnossapito, järjestyssäännöt, paloturvallisuus, naapurisopu ja vuokralaisen velvollisuudet ja oikeudet. (Pasanen 2018, 28.)

Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeessa (2012-2015) oli mukana kymmenen Suomen suurinta kuntaa. Hankkeen tarkoituksena oli nuoren omien asumisvalmiuksien ja asumistietouden lisääminen, asunnon säilyttämismahdollisuuksien parantaminen sekä alueellinen monialainen yhteistyö. Hankkeen aikana tuotettiin erilaisia asumiseen liittyviä oppaita nuorille itselleen tai nuorten kanssa töitä tekeville ammattilaisille. (Jokinen, Malinen, Pelto-Huikko & Tarvainen 2016, 8, 28-29.) Olisinpa kotona - opas nuorten asumisen tukemiseen osana monialaista ennaltaehkäisevää yhteistyötä, asumistaidot määritellään osaksi arjen taitoja. Asumisen onnistuminen edellyttää vuokralaisen velvollisuuksien noudattamista. Oppaan mukaan asumiseen liittyviä taitoja ovat muun muassa talouden ja rahankäytön onnistunut suunnittelu, kodinhoitoon liittyvät rutiinit, kodin säännölliset huoltotyöt, sähkölaitteiden asianmukainen käyttö ja huoltaminen, järjestyssääntöjen noudattaminen ja toimivat naapurisuhteet. (Jokinen 2016, 7.)

3.1 Asumiskyvyttömyys

Helena Noponen (2013, 16-17) nostaa esille Arja Jokisen ja Kirsi Juhilan Pohjimmaiset asunto-markkinat -tutkimuksessa viranomaispuheeseen liittyvän määritelmän asumiskyvyttömyydelle. Asumiskyvyttömyys johtuu viranomaisten mukaan ihmisen ominaisuuksista ja estää pääsyn asunnottomuuskierteestä. Viranomaisten mielestä asumiskyvyttömyys liittyy ihmisen puutteellisiin taitoihin, vastuuttomuuteen tai se on henkilön omista valintoissa johtuvaa. Puutteelliset taidot aiheuttavat asunnon kunnan laiminlyöntejä ja vuokranmaksun ongelmia. Vastuuton käytös on tulosta häiritsevistä elämäntyylistä ja naapureiden huomioimattomuudesta. Henkilön omilla valinnoilla tarkoitetaan, että henkilö ei koe tarvetta parantaa omaa tilannettaan, vaan tyytyy siihen mitä on. Kosken (2013, 14) mukaan asumiskyvyttömyys johtuu itsenäiseen asumiseen tarvittavien taitojen puuttumista. Hänen mukaansa asunnottomuuden pitkittyessä normaalit asumiseen liittyvät perustaidot voivat heiketä ja tilalle tulee toisenlaiset selviytymiskeinot. Jotkut asunnottomista tyytyvät tilanteeseensa, eivätkä välttämättä tavoitelekaan enää pysyvää asuntoa, sillä ensisuojuissa ja kriisiyöpymispaikoissa saatava tuki voi olla heille riittävä. Jatkuvasti päihtyneenä oleminen on ensisijaista eikä tulevaisuutta nähdä pitkälle, tärkeintä on selviytyä päivä kerrallaan (Koski 2013, 53). On todettu, että pitkäaikaisasunnottomuus lisää sosiaalisten tilanteiden hallitsemattomuutta. Toiminen ihmisten kanssa ja muiden huomioimiskyky voi heikentyä oleellisesti asunnottomuuden pitkittyessä. Elämässä tapahtuneet vaikeudet ja niiden kasaantuminen on muodostuneet usealle niin suureksi taakaksi, että ilman erilaisia ohjauksellisia keinoja takaisin yhteiskuntaan integroituminen voi olla mahdotonta. (Y-Säätiö 2021a.)

Kosken (2013,48) mukaan kyvyttömyys rajata asunnossa tapahtuvaa häiriökäyttäytymistä on merkki hallitsemattomasta elämäntyylistä. Asunnottomat joutuvat viettämään päivänsä usein ulkona ja hakeutuvat tuttavien tai satunnaisesti tavattujen ihmisten asuntoihin päästäkseen sisätiloihin. Asunnoton ei välttämättä ole kiinnostunut muiden asumisviihtyvyydestä, eikä osaa nähdä toimintansa aiheuttavan asumisongelmia asunnon vuokraajalle. Pitkään asunnottomana ollut ei asunnon saatuaan osaa välttämättä nähdä tai ymmärrä kavereiden majoittamisessa ristiriitaa asunnon säilyttämisen näkökulmasta. Koski (2013, 61) nostaakin esille, että asunnon saamisen edellytyksenä ei voi olla päihteettömyys. Hänen mukaansa päihteettömyyden vaatimus on suurin este asunnottomien päihteidenkäyttäjien keskuudessa. Tiedostetaan, että jatkuva päihteidenkäyttö ei ole kenellekään hyväksi, mutta myös päihteidenkäyttäjillä on oikeus erilaisiin asumismuotoihin.

Sosiaalityön dosentti ja tutkija Riitta Granfeltin (2014, 264) mukaan ihmisen tulotasolla tai suoranaishella köyhyydellä on suuri vaikutus elämän hallintaan ja asumistaitoihin. Hänen mukaansa päihde- ja rikostaustaisten asumiseen liittyvät ongelmat johtuvat elämäntavasta ja sen leimaavuudesta. Hän muistuttaa, että asunnon saaminen ja siihen kiinnittyminen on usein vaativaa, jos lapsuuden kokemukset ja lapsuudenkotiin liittyvät tapahtumat ovat rikkonaisia

tai vaikeita (Granfelt 2005, 140). Myös Koski (2013, 41-42) nostaa esille lapsuuden lähtökoh-
tien merkityksen asumistaitoihin ja asunnottomuuteen. Hänen mukaansa saadessaan arvos-
tusta ja välittämistä lapsi oppii arvostamaan itseään ja muita ihmisiä. Lapsuuden turvatto-
muudella ja normaalin arkirytmien puuttumisella on nähty olevan suuri negatiivinen vaikutus
suhtautumisessa itseensä, tekemisiinsä ja muihin ihmisiin. Vaikka lapsuudenperheessä ei suo-
ranaista asunnottomuutta olisikaan, voi turvattomuuden tunteen, lapsuudenperheessä olevan
päihdekäytön ja syrjäytymisen yhteiskunnasta nähdä periytyvänä huono-osaisuutena. Periyty-
västä huono-osaisuudesta on käytetty myös nimitystä ylisukupolvinen huono-osaisuus. On to-
dettu, että heillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia pärjätä elämässä kuin muilla. Ylisukupol-
vinen huono-osaisuus on nähty vaikeana yhteiskuntapoliittisena ongelmana, johon etenkin so-
siaalityön eri muodoilla on pyritty löytämään ratkaisua. On kuitenkin muistettava, että vaikka
sosiaaliturvariippuvuus ja epäsosiaaliset elämäntavat voivat siirtyä sukupolvelta toiselle, niin
ei aina käy. Haavoittuvassa elämäntilanteessa olevan ihmisen on mahdollista tarpeisiin vas-
taavien palveluiden kautta saavuttaa elämänhallinta ja katkaista edellisten sukupolvien tai
sukupolven huono-osaisuus. (Saari, Eskelinen & Björklund 2020.)

Asunnottomilla on usein ongelmia terveyden kanssa. Päihde- ja mielenterveysongelmaisilla on
erilaisia joko synnynnäisiä tai itse aiheutettuja sairauksia. Erilaiset ymmärtämisvaikeudet
nähdään usein käyttäytymishäiriöinä, vaikka tarpeellisten ja oikea-aikaisten tutkimusten ja
tukitoimien avulla ihmisen ominaisuudet olisi mahdollista kääntää vahuuksiksi. Erilaiset pa-
hoinpitelyt, tapaturmat ja vammat ovat yleisiä asunnottomien keskuudessa ja he käyttävät
sairaanhoidon palveluja muuta väestöä enemmän. Toimintakyvyn alentumisen ja elämäntavan
vaativuuden vuoksi asunnottomat päihteidenkäyttäjät hakeutuvat usein erilaisiin laitospa-
soille ja ne pitkittyvät. Laitoksista haetaan paitsi hoivaa ja huolenpitoa, myös turvaa. Asun-
nottomilla on havaittu laitoshakuisuutta ja laitostumista. (Koski 2013, 44-45.) Alkoholi-
riippuvaisista noin 40 prosentilla on päihteistä riippumaton mielenterveydenhäiriö, huumeriippu-
vaisilla luku on yli 50 prosenttia. On tutkittu, että noin puolella skitsofreniaa tai kaksisuuntaista
mielialahäiriötä sairastavilla on jossain vaiheessa myös päihderiippuvuus. Kaksoisdiagnoosin
hoito aloitetaan yleensä päihdeongelmasta. Tarvitaan tarpeeksi pitkä päihteiden jakso, jotta
päihdekäytöstä johtuvat mielenterveysongelmat vähenevät. Päihteidenkäyttö voi aiheuttaa
sen, ettei lääkehoito tai terapia lievitä ahdistusta tai masennusta (Aalto 2017). Lotvosen ja
Lindroosin (2015) mukaan kaksoisdiagnoosipotilaiden hoidossa haasteena on hoito tahojen toi-
mivan tiedonkulun ja yhteisten toimintatapojen löytyminen. Hoidettaessa samanaikaisesti
päihde- mielenterveysongelmaa eri tahojen näkemykset hoidon tarpeesta voivat vaihdella.
Peruskysymys on; kumpaa hoidetaan ensin, mielenterveyttä vai päihderiippuvuutta. He muis-
tuttavat hoidon olevan pitkäkestoista ja vaiheittaista. Hoidettavan omalla motivaatiolla ja si-
toutumisella voidaan päästä hyvään lopputulokseen.

Juhila ja Gröger (2016, 220) tutkivat asumispolkuja asunnottomien näkökulmasta. Heidän mu-
kaansa heikoimmassa asemassa olevien asunnonsaantiin liittyvät valinnanmahdollisuudet

olivat suppeat. Tähän ryhmään he lukevat entiset vangit, asunnottomat ja asumistaidoiltaan puutteelliset. Tavallinen, itsenäinen vuokra-asuminen ei useinkaan ole heille mahdollista. Päästäkseen osaksi tuettua ja yhteisöllistä asumista he joutuvat viranomaisten arvioitavaksi elämäntavan ja asumistaitojen osalta. He joutuvat sitoutumaan tukisuhteeseen, vaikka eivät sitä itse haluaisi. Valinnanmahdollisuudella on merkitystä asuntoon kiinnittymisessä ja sen muodostumiseksi kodiksi (Granfelt, Turunen 2021, 49). Kirsi Nousiainen (2016, 189-190) tutkimuksessa entiset pitkäaikaisasunnottomat määrittivät kodin tarkoittavan omaa rauhaa ja tilaa. Heille koti merkitsi turvallisuutta ja mahdollisuutta päättää omista valinnoista. Nousiainen (2016) muistuttaa, että aina itsenäinen asuminen ei ole voimavarojen puutteiden vuoksi mahdollista, mutta näkee epärealististenkin tavoitteiden olevan osa ihmisyyttä.

3.2 Asunnottomuustyön hankkeita asumistaitojen ja elämänhallinnan edistämiseksi

Asumisen taidot -hanke vuosina 2005-2007 oli Espoon Diakoniasäätiön asumisen tutkimiseen ja kehittämiseen kohdistuva hanke. Hankkeen tavoitteena oli luoda toimintamalli, jonka avulla olisi mahdollista vahvistaa vaikeassa elämäntilanteessa olevien asumistaitoja ja ennaltaehkäistä asumiseen liittyviä ongelmia. Kohderyhmänä olivat vapautuvat vangit, päihde- ja mielenterveysongelmaiset ja alle 25-vuotiaat jälkihuollon asiakkaat. (Lehtonen & Salonen 2008, 12.) Tästä lähtökohdasta kehitettiin Asumisen tukeminen eli TUPA-malli. Mallissa yhteistyö alkaa asiakkaan tapaamisella ja tilanteen kartoituksella. Asiakas voi kieltäytyä yhteistyöstä, vaikka sille nähtäisiin tarvetta. Yhteistyöhön motivoitunut asiakas saa asumisen tukihenkilön, jonka kanssa asiakkaan tilannettaan käydään yhdessä läpi. Asumisen neuvonta ja palveluohjaus painottuu kartoitusvaiheessa havaittujen ongelmien tukemiseen. Vierailut asiakkaan kotona ja erilaiset tukikeskustelut mahdollistavat asiakkaan haasteiden esiin nostamisen. Yksilöllisesti laaditun tukisuunnitelman mukaan asiakasta autetaan asumiseen liittyvissä asioissa, etuuksien hakemisessa ja virastoissa asioimisessa. Asumisen tukihenkilön kanssa suunnitellaan myös erilaisia toimintamuotoja mielekkään ja sujuvan arjen turvaamiseksi. TUPA-malli eroaa muista asumiseen liittyvistä palveluista etenkin siinä, että se ei ole riippuvainen asumismuodosta, eikä asumisen tukihenkilö voi päättää asiakkaan asumisesta. Tuki ei ole sidonnainen asumiseen, asukas saa itse päättää ottaako tukea vastaan vai ei. Tukihenkilö on ulkopuolinen kolmannen sektorin toimija, eikä hän näin ollen ole sidoksissa sosiaalitoimeen tai vuokranantajaan. Palvelu perustuu luottamussuhteeseen. (Lehtonen & Salonen 2008, 73-79.)

Toimekas-hanke oli vuosina 2017-2019 Y-säätiö koordinoima hanke, johon osallistuivat myös Helsingin Diakonissalaitos, Helsingin Vieraskoti ry, Suomen Pelastusarmeijan Säätiö, Sininauhasäätiö, Työterapinen yhdistys ry sekä VVA ry. Hankkeen aikana kehitettiin toimintaa pääkaupunkiseudulla asunnottomille suunnatuissa asumispalveluissa. Lähtöajatuksena oli mielekkään toiminnan avulla ennaltaehkäistä asunnottomuutta ja asunnottomuuden uusiutumista. Kohderyhmän asukkaat olivat pitkäaikaisasunnottomia, joiden taustalla oli pitkään kestänyt syrjäytyminen yhteiskunnasta ja heikot arjenhallintataidot. (Y-säätiö 2021, 3.) Hankkeessa

kehitettiin erilaisia matalan kynnyksen työtoimintamuotoja ja vapaa-ajan yhdessä tekemistä, esimerkiksi harraste-, kulttuuri- tai ryhmätoimintaa. Jokaisessa yksikössä toteutettiin asiakkaiden ja henkilökunnan yhdessä suunnittelemlia toiminnallisia ryhmiä, johon asukkaat osallistuivat oman mielenkiintonsa mukaisesti. Ryhmässä toimimisesta asukkaat kokivat saaneensa vahvistusta itsetuntoon. Toimintojen koettiin lisänneen myös vastuuntuntoa ja pitkäjänteisyyttä. Päihteidenkäyttö oli vähentynyt. Yhdessä tekeminen paransi asukkaiden ja henkilökunnan yhteistyötä ja keskinäistä vuorovaikutusta. Asukkaat kertoivat saaneensa kokemuksia siitä, että ovat ihmisenä tärkeitä ja tehdyillä asioilla on merkitystä. Kuuluminen yhteisöön oli tärkeää yli puolelle osallistuneista. Mielekkäiden arkielämän toimintojen järjestämisen ja niihin osallistumisen tarkoituksena oli käynnistää asukkaissa prosessi, jossa usko itseensä ja omiin voimavaroihin mahdollistuisi. Hankkeessa asukkaiden kanssa harjoiteltiin elämässä tarvittavia taitoja ja elämän mielekkyyden löytämistä. Näiden taitojen kehittymisen myötä asukkaat saivat luottamusta itseensä ja omiin voimavaroihin. (Y-säätiö 2021b, 19-22.)

Sininauhaliiton organisoima Pyöröovesta ulos -hanke toteutettiin vuosina 2018-2021 pääkaupunkiseudulla, Lahdessa ja Jyväskylässä. Kohderyhmänä oli vankilasta vapautuvat vangit. Heidän asumiseensa liittyviin haasteisiin, onnistumisiin elämässä ja rikosten uusimiskiirteen katkaisemiseen pyrittiin löytämään erilaisia ratkaisuja. Hankkeen projektipäällikkö Rautiainen muistuttaa, että oman asunnon saaminen ei yksin takaa onnistunutta asumista. Ilman asuntoa muutos ajattelussa ja elämäntyyliässä on kuitenkin lähes mahdotonta. Erilaisia tukimuotoja elämän uudelleen järjestämiseen tarvitaan, mutta motivaatio muutokseen lähtee aina ihmisestä itsestään. (Rautiainen 2021, 8-9.) Rautiainen (2021,13) toteaa myös, että vaikka asunnottomuus on Suomessa ollut laskusuunnassa jo vuosia, vapautuvien vankien kohdalla näin ei ole käynyt. Arviolta kolmannes vangeista vapautuu ilman asuntoa. Hankkeen asiakkaiden kohdalla asunnottomuuden yhdeksi isoimmaksi syyksi nousi velat ja raha. Velat nähtiin virallisina ja epävirallisina velkoina. Viralliset velat olivat ulosottoviranomaisille tai muille virallisille tahoille kertyneitä velkoja, kun taas epäviralliset velat liittyivät rikolliseen toimintaan. Hankkeessa nostettiin esille, että viranomaiset eivät useinkaan osaa huomioida, että epäviralliset velat nousevat aina virallisia velkoja tärkeimmiksi maksettaviksi (Rautiainen 2021, 41.) Helsingissä kokemusasiantuntijana toiminut Matti Maers kirjoittaa, että vuokranmaksu ja muut asumiseen liittyvät maksut ovat rikollismaailmassa aina viimesijaisia maksuja. (Rautiainen 2021, 46.)

Lahdessa Pyöröovesta ulos -hankkeessa keskityttiin välivuokrausmallin rakentamiseen ja vankien rikollisen identiteetin muuttamiseen. Pääkaupunkiseudun asuntotilanteen ollessa huonompi kuin Lahdessa, nähtiin asiakkaiden asuttaminen uuteen kaupunkiin, Lahteen, olevan yksi keino rikollisesta elämästä irtautumiseen. Välivuokrausmalli saatiin käynnistettyä onnistuneesti ja se toimii edelleen. Lahden osahankkeen työntekijä Jorma Mäkelä muistuttaa, että pysyvin muutos ihmisessä tapahtuu juuri identiteetin kautta ja tähän pitää panostaa kaikin mahdollisin keinoin. (Rautiainen & Mäkelä 2021, 49-52.) Mäkelä haluaa tuoda esille, että

asunnottomaksi vapautuvalle vangille tarjottu tuki ilman asuntoa ei ole tarkoituksenmukaista. Ilman kiinnepaikkaa, kotia, elämä palautuu helposti takaisin rikolliseen maailmaan. Kaikki eivät asunnosta huolimattakaan halua muutosta elämäänsä. Mäkelän mukaan tämä on hyväksyttävä, mutta ilman pysyvyyttä ei voi tapahtua muutosta. (Rautiainen & Mäkelä 2021, 58.) Jyväskylän osalta hankkeen painopiste oli asunto ensin -mallin kehittämisessä ja rikostaustaisten asiakkaiden asumiseen liittyvien erityistarpeiden huomioiminen alueellisissa sosiaalipalveluissa. Tavoitteena oli turvata asiakkaille hyvän arjen lähtökohdat ja vaikuttamismahdollisuus omaan elämään. Asumisen ei tarvinnut perustua päihdeettömyyteen ja sitä tuettiin henkilökunnan ja sosiaaliviranomaisten taholta monimuotoisesti. Päihdeidenkäytön haittojen vähentämiseksi käytiin avoimia keskusteluja työntekijöiden ja asiakkaiden kesken. Asioiden rohkealla puheeksi ottamisella oli myönteinen vaikutus asiakkaiden päihdekäyttöön. Työntekijät huomasivat asiakkaiden hyvinvoinnin ja itsestä huolehtimisen parantuneen, kun niitä asiakkaan kanssa tavoitteellisesti harjoiteltiin. Sitoutuminen terveys- ja päihdepalveluihin parani, kun työntekijä kulki aluksi asiakkaan mukana. (Alasippola 2021, 64-66.)

Sininauhasäitiön jalkautuva asumis- ja palveluohjaus ALMO sai alkunsa Pyöröovi-hankkeesta. Palvelu on suunnattu pääkaupunkiseudun pitkäaikaisasunnottomille ja toistuvasti asunnottomuusuhan alla eläville. Jalkautuvalla palveluohjauksella pyritään tavoittamaan kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevia ihmisiä, jotka eivät itsenäisesti osaa tai pysty hakeutumaan palveluiden piiriin. (Sininauhasäitiö 2021.) Palveluun voi ottaa yhteyttä myös henkilön läheinen tai muu henkilön tilanteesta huolestunut henkilö. Hankkeessa on kehitetty asuttamispolku, joka alkaa tapaamisella, jossa kartoitetaan asiakkaan elämäntilanne. Toiminta noudattaa asunto ensin -mallia. Starttikoti on ensimmäinen askel asunnottoman asumisen turvaamiseksi. Asuminen on lyhytaikaista, eikä perustu huoneenvuokralakiin. Asiakkaalle tehdään suunnitelma jatkoasumisesta ja hänen asumistaitojaan vahvistetaan. Starttikotijakson onnistuttua asiakkaalla on mahdollista siirtyä harjoittelukotiin, jossa asuminen on vuokrasuhteista. Asumisen tukeminen on vahvaa ja asiakkaan kanssa harjoitellaan velvollisuuksien hoitoa ja etuuksien itsenäistä hakemista. Startti- ja harjoittelukotiasunnot sijaitsevat asumisyksiköiden yhteydessä ja velvoittavat asiakasta noudattamaan yksikön järjestyssääntöjä. Asumistaitojen parantuessa asiakkaan on mahdollista hakea hajasijoiteihin asuntoihin, jotka sijaitsevat Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa. Hajasijoitettuihin asuntoihin muuttaneita asiakkaita motivoidaan ja tuetaan kohti itsenäistä asumista. Asumispolun viimeisenä vaiheena on hankkeen yhteistyökumppaneiden asuntojen hakeminen ja sellaiseen muuttaminen. Asiakkaalle annettava tuki on enää kevyttä ja kestää puolesta vuodesta vuoteen. (Arpalahti-Kolu 2019.)

Kadulta kotiin -hanke oli Pirkanmaan ViaDian vuosina 2018-2021 toteutettu välivuokrausmallin kehittämiseen ja toteuttamiseen keskittyvä hanke. Kohderyhmänä oli vankilasta ilman asuntoa vapautuvat vangit ja ilman asuntoa olevat pitkäaikaisasunnottomat, jotka eivät ole minikään palvelun piirissä. Välivuokrausmallissa ViaDia tekee vuokrasopimuksen asunnon omistajan kanssa ja asuntoon muuttava vuokralainen sopimuksen ViaDian kanssa. Asukkaalle tehdään

yksilöllinen kuntoutumissuunnitelma. Asumisen onnistumista tuetaan säännöllisillä keskusteluilla ja asukkaalle järjestetään sosiaalista kuntoutusta mielenterveyden ja elämänhallinnan vahvistamiseksi. Hankkeen lähtöajatuksena on asunnon saamisen ja oikea-aikaisen tuen avulla edesauttaa ihmisen elämänlaadun kohentumista ja yhteiskuntaan integroitumista. Hankkeelle on haettu pysyvämpää STEA-rahoitusta vuodesta 2022 eteenpäin. (ViaDia Pirkanmaa ry 2021.)

A-klinikkasäätiön Tykö-hanke on etsivään asunnottomuustyöhön kohdentuva vuosina 2021-2023 toteutettava hanke Tampereella. Hankkeen tarkoituksena on puuttua tai ennaltaehkäistä varhaisessa vaiheessa huumeita käyttävien ihmisten asunnottomaksi joutumista. Tavoitteena on ehkäistä ongelmien kasautumista, minimoida kunnalle syntyviä kustannuksia sekä kohentaa kohderyhmän toimintakykyä ja luottamusta palvelun tarjoajiin. (Euroopan sosiaalirahasto 2021.) Hankkeen työntekijät auttavat asiakkaita asumisen mahdollistamisessa ja kulkevat heidän mukanaan viranomaiskäynneillä. Asunnon saatua asiakassuhde ei katkea, vaan työntekijät tukevat asumisen onnistumista ja arjen sujumista. (A-klinikkasäätiö 2021.)

TuNe -elämä vireessä hanke oli Kuopiossa vuosina 2018-2021 toteutettu tuki- ja neuvontatyön hanke asunnottomille tai asunnottomuusuhan alla oleville yli 30-vuotiaille Kuopiolaisille. Hankkeen tarkoituksena oli tarjota tukea elämänhallintaan ja palveluiden piiriin pääsemiseksi. Tukimuotoina olivat esimerkiksi sopivan asumismuodon hakemisessa avustaminen, virastoasioinnissa mukana kulkeminen ja erilaisten mielekkäiden ajankäyttötapojen etsiminen. Asiointi oli mahdollista tehdä anonyymistä, henkilötietojen antaminen ei ollut pakollista. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry. 2021) Hankkeen aikana kehitettiin traumainformoitu tuki- ja neuvontatyömalli palveluiden ulkopuolella oleville haastaville asiakkaille. Työntekijöiden traumatietoisuuden lisääntyessä heidän oli helpompi ymmärtää syitä asiakkaan käytöksen takana ja kehittää toimintatapoja helpottaakseen asiakastapaamistilanteita. Asiakkaille työmalli opetti ymmärrystä omista reaktioista ja etsimään keinoja tunteidensäätelyyn. Hankkeen aikana koettiin työntekijän mukana olo asiakkaan viranomaistapaamisissa madaltavan ennakkoluuloja ja tuovan kaikille osapuolille yhteisymmärrystä. Hankkeeseen osallistuneet asiakkaat kokivat elämänhallinnan ja elämänlaadun nousseen huomattavasti hankkeen aikana. Hankkeen aikana kehitetyistä käytänteistä ja toimintatavoista ollaan tekemässä opasta muiden toimijoiden käyttöön. (Innokylä 2021.)

4 Aiemmin tehtyjä tutkielmia ja tutkimus asunnottomuudesta

Syrjäläinen (2021) haastatteli opinnäytetyössään yhdeksän pääkaupunkiseudun matalan kynnyksen päiväkeskuksessa käyvää asiakasta. Heistä kaikki olivat olleet tai olivat haastatteluhetkellä pitkäaikaisasunnottomia. Kaikilla oli hallitsematon päihteidenkäyttöhistoria, kaksi haastateltavista pyrki päihteettömyyteen. Opinnäytetyössä nostettiin esille asunnottomien omaakohtaisia kokemuksia ja syitä asunnottomuuteen. Haastatellut nimesivät asunnottomuuden

syiksi päihde- ja mielenterveysongelmat, arjen hallinnan vaikeudet, häiriökäyttäytyminen, parisuhteen päättyminen ja ylisukupolvisuus. Haastateltavien kokonaisvaltainen terveys ja hyvinvointi oli ollut huonoa. Syrjäläisen (2021) mukaan asunnottomuuden, ja etenkin pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen tarvitaan monialaista yhteistyötä. Hänen mukaansa pelkkä asunnon saaminen ei riitä poistamaan asunnottomuutta, vaan rinnalle tarvitaan vahvaa tukea, jotta asuminen ja yhteiskuntaan integroituminen onnistuvat. Hän nostaa esille myös ajatuksen pakkohoidosta.

Aino Ketola (2019) tutki pro gradu työssään vaikeasti asutettavien aikuissosiaalityön asiakkaiden sosiaalisen tuen tarvetta ja tuen saamista sosiaalityöntekijöiden kuvaamana. Vaikka haastattelut koskivat sosiaalityöntekijöitä, ei asunnottomia asiakkaita, kävi tutkimuksessa ilmi, että asiakkaiden tuen tarpeet olivat emotionaalisia, aineellisia, tiedollisia ja toiminnallisia. Emotionaaliseen tukeen kuului asiakkaiden kuunteleminen ja asiakkaan puolelle asettuminen. Haastateltavat kokivat uskon ja toivon luomisen olevan tärkeää työskennellessä vaikeassa asemassa olevien asiakkaiden kanssa. Asiakkaille on merkityksellistä tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Aineellinen tuki koski harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntämistä, esimerkiksi vuokratästejä varten. Aineellinen tuki on nähty myös kontrollin ja vallan keinona, koska sosiaalityöntekijät päättävät harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntämisestä. Tiedollista tukea annettiin ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Haastateltavat nostivat esille vaikeasti asutettavien asiakkaiden heikon toimintakyvyn, jolloin erilaisten tukien hakeminen ja asumishakemusten täyttäminen voi olla mahdotonta ilman ammattilaisten neuvoja. Toiminnallinen tuki koostui erilaisista asiakkaille annettavista palveluista, esimerkiksi välitystili- ja välivuokrauspalveluista. Myös erilaisten tukihenkilöpalveluiden koordinointi ja järjestäminen vaikeasti asutettaville asiakkaille on nähty tärkeäksi. Kaikissa kaupungeissa ei ole hätämajoitusta asunnottomille ihmisille, tätä haastatellut sosiaalityöntekijät pitivät vakavana puutteena. He nostavat esille, että vaikeasti asutettaville päihteidenkäyttäjille hätämajoituksen puuttuminen voi olla esteenä asumisasioiden eteenpäin hoitamiselle.

Laineen YAMK opinnäytetyö (2018) ”Matka asunnottomuuden polulle ja takaisin” -kokemuksia asunnottomuudesta on tehty yhteistyössä Tampereen kaupungin asunnottomuudenennaltaehkäisyn kuntastrategiat -hankkeen kanssa. Haastateltavana oli 24 henkilöä, jotka olivat olleet tai olivat haastatteluhetkellä asunnottomia. Tutkimuksessa kävi ilmi, että asunnottomuuden syyt voivat olla moninaiset. Päihteiden hallitsemattoman käytön lisäksi myös elämänhallinta taitojen heikkous ja puutteelliset taidot avun hakemisessa nousivat haastateltavien kertomuksissa esille. Tampereen matalan kynnyksen paikoissa haastateltavat kertoivat elämisen liittyvän päihteiden käyttöön ja useat heistä kokivat paikat turvattomaksi. Haastateltavat kaipaivat tukea asunnon etsimiseen ja vertaistukeen. Laineen (2018) mukaan Tampereella tarvitaan päihteet sallivia matalan kynnyksen yksiköitä, mutta sen ohella myös enemmän eritasoisia matalankynnyksen toimipisteitä tukemaan asunnottomien yksilöllisiä kuntoutumisprosesseja.

Haastatteluiden perusteella asunnottomat kokivat yhtenä suurimpina puutteena tiedon ja neuvonnan puutteen asunnottomana ollessaan.

Opinnäytetyössä ”Tää on niin sanotusti mun koti” - Näkökulmia asunnottomuustyöhön Kriisimajoitusyksikkö Viisikossa majoittuneiden entisten asunnottomien kertomana Katja Kurttio (2018) haastatteli kahdeksaa henkilöä, jotka olivat siirtyneet itsenäiseen vuokra-asuntoon tai tukiasuntoon. Kriisimajoitusyksikkö Viisikko on päihteetön. Opinnäytetyössä tuotiin esille haastatteluiden kautta niitä tekijöitä, jotka edesauttoivat asunnon saannissa, minkälaista tukea he saivat asunnottomana ollessaan ja mitkä tekijät edesauttavat nykyisen asumisen onnistumisessa. Asunnottomana ollessa haastateltavat olivat kokeneet byrokratian ja asioiden hoitamisen vaikeana. Sosiaalityöltä olisi kaivattu enemmän tukea ja neuvoa. Asioiden hoitaminen ja asunnon etsiminen oli ollut heidän mielestään monimutkaista ja raskasta. Päästessään Kriisimajoitusyksikkö Viisikkoon he saivat käytännön apua tilanteensa selvittämiseen ja paperiasioiden hoitoon. He kokivat henkilökunnalta saadun avun kannustavana ja eteenpäin vievänä. Henkilökunnan kanssa tapahtuva vuorovaikutus oli haastateltaville merkityksellistä arjessa jaksamisessa. Nykyisen asumisen onnistumisen he kokivat olevan omien valintojen ja saadun tuen vaikutusta. Kurttion (2018) mukaan asunnottomuustyössä on tarve vaihtoehtoisille asumispoluille, asiakkaiden kuulemiselle ja laaja-alaiselle yhteistyölle.

Opinnäytetyössä Asunnottomuus Porin Sininauha ry:n ensisuojan asiakkaan näkökulmasta Lindeman (2018) haastatteli neljää ensisuojan asiakasta ja yhtä entistä asiakasta. Haastateltavat kokivat asunnottomana ollessaan ulkopuolisuuden tunnetta ja olevansa leimattuja muiden ihmisten silmissä. Elämässä tapahtuneet epäonnistumiset olivat johtaneet heidät asunnottomuuteen ja he kokivat siitä häpeää. Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että haastateltavat tarvitsivat vahvaa tukea elämänhallintaan, mutta eivät kokeneet sitä saavansa. Ilman ammatihenkilöstöä ja tukiverkostoa he eivät uskoneet asumisen olevan mahdollista. Asunnottomuuden pitkittyessä päihderiippuvaisen henkilön tuen tarve on suurta ja paluu yhteiskunnan jäseniksi on vaikeaa. Lindemanin (2018) mukaan asunnoton päihteidenkäyttäjät tarvitsee monita hoista huolehtimista ja kannustavan ympäristön, jossa hän voi vähitellen harjoitella itsenäisen elämän taitoja.

Tutkimuksessa Asunnottomuuden kokeminen, avun saannin ja palvelujen kehittämisen tarve Espoossa Kristiina Alppivuori (2019) tutki asunnottomia tai asunnottomuuden kokeneiden henkilöiden asunnottomuuteen johtuneita syitä, tuen tarpeita ja niiden saavutettavuutta. Tutkimukseen osallistuneen 34 henkilön asunnottomuuteen johtuneet syyt liittyivät lapsuuden ja nuoruuden haastaviin kokemuksiin, elämänhallinnan puutteisiin tai sairauksiin. Sopivien tukimuotojen puute mainittiin myös asunnottomuuteen johtuneeksi syyksi. He kokivat, että oikea-aikainen apu olisi voinut estää asunnottomuuden. Myös terapian ja henkisen tuen oikea-aikainen saanti olisi tutkimuksen mukaan voitu estää etenkin asunnottomuuden pitkittymisen. Tutkimuksessa kävi ilmi, että asunnottomaksi jäädessä apua ei ollut saatavilla tai sitä ei

osattu hakea. Toisaalta tarjottua apua ei haluttu ottaa vastaan, koska avun vastaanottaminen koettiin häpeällisenä ja leimaavana. Omaan tilanteeseen heräämisen ja sen oivaltamisen nähtiin olevan käännekohta asunnottomuudesta pois pääsemiseksi. Tämän myötä avun vastaanottaminen mahdollistui ja toimenpiteet asunnottomuuden katkaisemiseksi saatiin aloitettua. Tutkimukseen osallistuneet pitivät tärkeänä, että asunnottomana ollessa heihin oltaisiin yhteydessä ja heihin luotaisiin toivoa elämäntilanteen parantamiseksi. Asunnon saaneiden riskit asunnottomuuden uusiutumiseen liittyivät päihteidenkäyttöön ja sosiaalisten taitojen heikouteen. Kaivattiin mielekästä tekemistä ja rutiineja päivään. Myös mielenterveyden haasteet ja hoidon epäonnistumisen pelot nähtiin riskeinä. Psykkiseen jaksamiseen kaivattiin enemmän tukea. Alppivuoren mielestä leimaantumisen ja häpeän leima on asunnottomuudesta ja mielenterveysongelmista kärsivillä isona esteenä avun hakemisessa. Hänen mielestään myös syyllistäminen ja ennakoasenteet voivat koskettaa myös vastuullisestikin päihteitä käyttävää. Hän nostaa myös esille, että asiakkaista tehdyillä kirjauksilla on merkitystä viranomaisten suhtautumiseen.

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön lähtökohtana oli tuoda esille asunnottoman päihteidenkäyttäjän omakohtaisia kokemuksia asumiseen liittyvistä tuen tarpeista. Työssäni Tampereen asumispäivystyksessä asumiseen liittyvät haasteet nousevat esille päivittäin. Työyhteisössä pohdimme usein oikea-aikaisen tuen ja palveluiden merkitystä asumisen mahdollistamisessa ja sen onnistumisessa. Aihe opinnäytetyöhön nousi esille esimieheni kanssa käymistäni keskusteluista.

Yhteistyökumppanina on Tampereen asumispäivystys ja tutkimuslupa haastatteluihin on Tampereen kaupungilta. Työni Tampereen asumispäivystyksessä mahdollisti tiiviin yhteist yön koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tulokset esitellään työyhteisölle työn valmistuttua.

5.1 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää minkälaista asumiseen liittyvää tukea Tampereen asumispäivystyksen asunnottomat päihteidenkäyttäjät tarvitsevat. Samalla selvitin miten he näkevät omat asumistaitonsa ja mitä asumiseen liittyvää tukea he odottivat asumispäivystyksessä ollessaan. Tavoitteena oli tuoda esille haastatteluiden avulla kokemustietoa, mitä tukea pitkäaikaisasunnottomat tarvitsevat asunnon saamisessa ja asumisen onnistumisessa. Opinnäytetyö tehtiin Tampereen asumispäivystyksessä esiin nousseiden kehittämiskohteiden näkökulmasta.

Haastateltavien päihteidenkäyttö oli aktiivista ja asunnottomuus pitkittynyttä. Taustalla oli rikkonaista asumishistoriaa ja useilla rikostausta. Asumistaitojen puutteet ja asuntoon sitoutumattomuus olivat suuressa roolissa heidän tilanteessaan. Asunnon saatuaan useat palaavat

lyhyen asumisen jälkeen asumispäivystyksen palveluihin. Tämän työn tavoite oli selvittää haastatteluiden avulla mitä asumiseen liittyvää tukea asiakkaat tarvitsevat ja millaisin keinoin heidän asumistaitojen vahvistumista voidaan asumispäivystyksessä tukea. Samalla oli mahdollista edesauttaa asiakkaita miettimään oman tilannettaan ja etsiä yhdessä työntekijöiden kanssa keinoja asumistaitojen kehittämiseen. Opinnäytetyön tulosten pohjalta on mahdollista suunnata resursseja esiin nousseiden asioiden mukaisesti tai suunnitella uusia toimintamalleja asiakkaiden asumistaitojen kehittämiseen. Vilkan (2015, 20) mukaan työelämälähtöisen tutkimuksen avulla voidaan luoda yhteisiä käsitteitä ja virittää keskustelua. Keskustelun avulla on mahdollista luoda uusia käytäntöjä ja syventää jo käytössä olevia ajattelu- ja toimintamalleja.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Mitä asumisen mahdollistavaa tukea asiakkaat tarvitsevat?
- Millaista asumistaitoihin liittyvää tukea työntekijöiltä ja palvelulta odotetaan?

5.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä syvällisesti. Tutkimuksessa saatava tieto painottuu todellisuudesta saatuun tietoon, esimerkiksi tutkittavien kokemuksiin ja elämismaailmaan. (Pusa & Juuti 2020, 20.) Vilkan (2015, 120-121) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on erotettavissa kolme näkökulmaa tutkimuskohteeseen; konteksti, ilmiön intentio ja prosessi. Kontekstilla hän tarkoittaa, että tutkija kuvaa sitä ympäristöä tai ilmiötä, johon tutkimus liittyy. Ilmiön intentiolla Vilka (2015) haluaa muistuttaa, että tutkittavalla saatava tieto perustuu nimenomaan tutkittavan omaan näkemykseen ja kokemukseen asiasta. Se ei aina välttämättä ole täysi totuus, mutta kuitenkin tutkittavan henkilökohtainen näkökulma asiaan. Prosessilla hän tarkoittaa tutkijan oman ymmärryksen kehittymistä tutkittavasta asiasta. Hänen mukaansa sitä ei voi nopeuttaa, vaan se kehittyy tutkimuksen aikana. Teoriaosuudessa asunnottomien tilannetta ja asunnottomuuden vaikutuksia on avattu, jotta kuva asunnottoman päihteidenkäyttäjän elämismaailmasta nousee esille kokonaisvaltaisemmin.

Laadullisen tutkimuksen kohdejoukon ei tarvitse olla suuri ja se valitaan harkinnanvaraisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimushenkilöillä on tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen onnistumisen kannalta ei ole merkityksellistä tutkittavien lukumäärä, vaan tutkijan kyvyt tulkintojen tekemiseen (Pusa & Juuti 2020, 82-83). Pusa ja Juuti (2020, 79-80) muistuttavat, että ihmistieteessä tutkijan on tarpeellista päästä lähelle tutkittavaa. Jotta tutkija ymmärtää tutkittavien merkityssuhteita, on hänen pyrittävä muodostamaan luottamussuhde tutkittavaan. On kuitenkin huomioita, että riittävä etäisyys tarvitaan, jotta asioita on mahdollista nähdä selvemmin ja muodostaa kokonaiskuvaa tutkimusta varten. Pohdin tarvittavan

etäisyyden näkökulmaa, koska työskentelen Tampereen asumispäivystyksessä. Haastatteluita tehdessäni olin opiskelija. En korjannut tai kyseenalaistanut haastateltavien puhetta, se oli heidän totuutensa ja näkemyksensä omasta tilanteestaan. Työntekijäroolin pidin erillään.

Opinnäytetyöhön liittyvä haastattelurunko on teemoitettu eli kyseessä on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Teemahaastattelun avulla halusin antaa haastateltaville vapauden kertoa kokemuksistaan omin sanoin ennalta laadittujen kysymysten puitteissa. Teemahaastattelussa edetään keskeisten teemojen varassa. Ne ovat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymysten muoto ja järjestys voivat muotoutua haastattelun edetessä. Haastateltavalle annetaan mahdollisuus kuvata asioita hänelle luontevassa järjestyksessä. Tällä mahdollistetaan uusien, ennalta-arvattavien asioiden esiin nouseminen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48; Vilka 2015, 124.) Haastattelun etuna on mahdollistaa haastateltavan aktiivinen osallistuminen ja haastattelijan tarkempi syventyminen asiaan. Haastattelija tai haastateltava voivat esittää tarkentavia kysymyksiä tai selvittää asioiden merkityksiä mahdollistaen motiivien ja merkitysten tarkastelun haastattelun aikana. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34-35.)

5.3 Aineiston keruu ja analysointi

Tampereen Asumispäivystyksen matalan kynnyksen asiakkaat saivat tiedon opinnäytetyöstä yhteiskahvitilaisuudessa. Heille kerrottiin työn tarkoitus ja osallistumisen vapaaehtoisuus. Opinnäytetyön tiedote (liite 1) oli näkyvillä asumispäivystyksen yhteisissä tiloissa. Ennen haastatteluita asiakkaiden kanssa keskusteltiin useita kertoja haastatteluun osallistumisesta, työn tarkoituksesta ja haastattelumateriaalia käyttötarkoituksesta. Kohderyhmän iäksi rajattiin vähintään 30 vuotta. Ikääntyessä ja asunnottomuuden pitkittyessä ihmisellä on elämäntarina kerrottavana ja kokemuksia erilaisista asumismuodoista ja asunnottomuuteen liittyvistä palveluista. Työssäni Tampereen asumispäivystyksessä olen havainnut, että nuoret eivät välttämättä koe tarvetta miettiä omaa tilannettaan. Heillä on vielä ”elämä edessä”, eikä tulevaisuutta mietitä pitkäjänteisesti. Erään alle 30- vuotiaan asiakkaan sanoin ” kyllä sitä jotain ilmaantuu, ei tässä mikään kiire ole”.

Haastattelut tehtiin puolistrukturoituina yksilöhaastatteluina Tampereen asumispäivystyksen asiakkaille marraskuussa 2021. Haastattelurunko oli teemoitettu neljään osa-alueeseen; asunnottomuus, asumiseen liittyvä tuki, asumistaidot ja tulevaisuus. Haastattelurungon toimivuuden varmistamiseksi saatiin kommentteja työyhteisöltä. Tampereen kaupungin päihdepalvelujen kokemusasiiantuntijan kanssa käytiin läpi haastattelukysymykset ja niiden vastaavuus tutkimuskysymyksiin. Saatujen kommenttien ja havaintojen mukaisesti haastattelukysymyksiä ja teemoja muokattiin. Haastattelurunko testattiin asiakkaalla ennen varsinaisia haastatteluja. Haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 3.

Asumispäivystyksen asiakastilanne vaihtelee päivittäin ja haastateltavien määrä oli riippuvainen asiakastilanteesta ja asiakkaiden halukkuudesta haastateltaviksi. Tarkkaa aikaa

haastatteluille ei voinut sopia etukäteen, koska haastateltavat ovat aktiivikäyttäjiä. Asiakkaiden päihtymystila oli huomioitava haastattelutilanteessa. Tavoitteena oli saada neljästä kahdeksaan nauhoitettua haastattelua. Haastatteluihin osallistui seitsemän asiakasta. Yksi haastattelu tuhoutui nauhurin hajottua. Haastattelu uusittiin asiakkaan toiveesta. Kahdesta haastattelusta jouduin kieltäytymään asiakkaiden päihtymystilasta johtuen. Nauhoitetut haastattelut kestivät 20 minuutista reiluun tuntiin. Nauhoitus aloitettiin suostumuslomakkeen läpikäymisen ja allekirjoittamisen jälkeen, jolloin haastateltava oli tietoinen haastattelun tarkoituksesta.

Ennen haastattelun aloitusta muistutin, että haastateltava voi halutessaan keskeyttää haastattelun ja hänellä on oikeus myöhemmin kieltää haastattelun käyttämisen tuloksissa. Korostin myös sitä, että olen haastattelutilanteessa opiskelijan roolissa en työntekijänä. Keskustelimme ennen haastattelun aloittamista siitä, vaikuttaako kaksoisroolini haastattelun vastauksiin. Suurin osa haastateltavista koki, että tuttu haastateltava on parempi vaihtoehto kuin täysin tuntematon. He kokivat positiivisena sen, haastattelijana oli tietoinen heidän tilanteestaan, eikä sitä joudu selittelemään tai jopa puolustelemaan. Muutaman haastateltavan mielestä sillä ei ole vaikutusta onko haastateltava tuttu vai tuntematon. Tehdäkseni konkreettisesti näkyväksi opiskelijaroolini olin haastattelutilanteissa pukeutuneena omiin vaatteisiini, en työnantajan tarjoamiin työvaatteisiin.

Haastattelut tehtiin asiakashuoneessa tai muussa rauhallisessa paikassa, niin ettei muita ihmisiä ollut paikalla. Haastateltavat saivat haastattelun ajaksi haastattelurungon (liite 3), joka käytiin myös pääpiirteittäin läpi ennen haastattelun aloitusta. Tällä halusin varmistaa, että haastattelun tarkoitus pysyy haastateltavan mielessä. Suurin osa haastateltavista vilkaisi haastattelurunkoa haastattelun alussa, mutta ei halunnut pitää sitä haastattelun aikana.

Riitta Granfelt (2004, 141) korostaa kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen tärkeyttä. Tämä mahdollistaa haastattelijan omien näkemysten ja tutkimuksen lähtökohtien kyseenalaistamisen ja tutkimukseen liittyvien marginaaliryhmien syvemmän ymmärryksen. Hänen mukaansa vuorovaikutus on itsetuntoa vahvistava. Granfelt (2004, 147-148) pitää tärkeää, että ihminen tulee nähdyksi ja kuulluksi toivomustensa mukaisesti. Haastattelijan on huomioitava ja kunnioitettava haastateltavan rajoja ja yksityisyyttä. Riitta Granfeltin (2004, 151) muistuttaa ” Sen ymmärtäminen, ettei todellakaan ymmärrä, on yllättävän vaikeaa.”

Haastattelut litteroitiin. Analysointi toteutettiin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen sisälönanalyysi on prosessi, jossa aineisto pelkistetään, ryhmitellään ja kootaan näiden perusteella. Keskeisimmät asiat nostetaan esille. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 102.) Tuomi ja Sarajärvi (2002, 94) muistuttavat, että aineistosta voi nousta esiin yllätyksellisiä asioita.

Nauhoitetut haastattelut hävitettiin puhtaaksikirjoittamisen jälkeen. Litteroitua aineistoa tuli lähes 40 sivua. Aineisto tulostettiin paperimuotoon ja luettiin läpi useaan kertaan. Aineistoon

perehtyessä tutkimuskysymyksiin kuulumattomat asiat rajattiin pois. Suurin osa haastateluista kertoi lapsuudestaan ja ajastaan asunnottomana, nämä jätettiin pääsääntöisesti aineistosta pois. Teemoja kuvaavia lauseiden ja sanojen alleviivaukseen käytettiin värikyniä. Näin saatujen kokonaisuuksien avulla ryhmitellyt luokat nimettiin sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Kuviossa 4 on ryhmittelystä muodostettu miellekartta, jossa aineiston tuloksien pääluokat nousevat esille.

Kuva 1: Miellekartta

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisesti hyvän käytännön mukainen tutkimus on luotettava ja eettinen. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta koko tutkimuksen ajan. Tuloksien tallennus, niiden esittely ja arviointi tehdään asianmukaisesti ja läpinäkyvästi. Ennen tutkimuksen aloitusta mahdollisesti tarvittava tutkimuslupa ja toimeksiantosopimus on oltava tehtynä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013; Tuomi & Sarajärvi 2018, 111-112.) Yhteistyösopimus tehtiin Tampereen asumispäivystys- ja asumisyksiköt TASTU:n osastonhoitajan kanssa. Tutkimuslupa haettiin Tampereen kaupungilta.

Haastateltavien tiedonsaanti haastattelun aiheista ja teemoista on varmistettava. Ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73, 116.) Haastatteluissa on huomioitava etenkin itsemääräämisoikeus ja oikeus yksityisyyteen. Haastateltavan on tiedostettava, että osallistuminen haastatteluun perustuu vapaaehtoisuuteen ja hänellä on oikeus keskeyttää haastattelu tai kieltää haastattelumateriaalin käyttö tutkimuksessa. Haastateltavien on tärkeä tietää, että opinnäytetyö on julkinen asiakirja, jolloin sen voi lukea kuka tahansa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013.) Haastateltajan on varmistettava, että saatuja tietoja ei luovuteta ulkopuolisille, ja ne tuhoetaan oikeaoppisesti. Opinnäytetyön nauhoitetut haastattelut tuhottiin puhtaaksikirjoittamisen jälkeen. Litteroinnit säilytettiin haastateltajan henkilökohtaisella tietokoneella, joka on suojattu

salasanoin, eikä muilla ole siihen pääsyä. Haastatteluiden pohjalta tehdyt aineistoanalyysit ja muut kirjalliset tuotokset tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua.

Tutkimukseen osallistujilla on oikeus odottaa tutkijalta vastuuntuntoa, tutkijan on noudatettava lupaamiaan sopimuksia tarkasti. Osallistujien hyvinvointi on pidettävä mielessä koko tutkimuksen ajan, heille ei saa aiheutua haittaa tutkimukseen osallistumisesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 116.) Päihteiden aktiivikäyttäjille päihteettömyyden edellyttäminen voi aiheuttaa kohtuutonta haittaa ja kuormitusta. Näin ollen päihteettömyyden edellyttäminen ei tässä tutkielmassa ollut eettisesti perusteltua. Oli kuitenkin olennaista havainnoida milloin haastateltavan toimintakyky ja päihtymystaso mahdollistavat haastattelun. Jouduin kieltäytymään kahdesta haastattelusta asiakkaan ollessa liian päihtynyt haastateltavaksi.

Työskentelen Tampereen asumispäivystyksessä ja olin haastateltaville näin ollen haastattelija ja työntekijä. Oli tärkeää muistuttaa asiakkaita siitä, että haastattelut ovat täysin luottamuksellisia, enkä ole haastattelutilanteissa työntekijäroolissa. Haastattelun aikana esiin nousseet asiat eivät tule vaikuttamaan asiakkaan asemaan palvelussa. Korostin myös sitä, että opinnäytetyössä ei käy ilmi tarkkaa ikää, sukupuolta tai muitakaan yksilöiviä tekijöitä. Tutkielman tulokset perustuvat täysin haastattelumateriaaliin. Asiakkaista saadut tiedot yhteistyötahoilta, asiakasdokumentoinnista tai työssä tehdyt havainnot eivät ole vaikuttaneet tuloksiin. Joitain suoria lainauksia on hiukan muokattu, jottei asiakasta voi tunnistaa murteesta tai muusta yksilöivästä puhetavasta.

Vilka (2015, 204) muistuttaa, että tutkimus elää prosessin myötä ja virheiltä ei voi välttyä. On kuitenkin eettisesti oikein tuoda ne esille ja pohtia miksi näin kävi. Yksi haastattelu jouduttiin tekemään uudelleen, koska nauhuri rikkoutui haastattelun aikana. Asiakkaalle tästä kerrottua, hän halusi ehdottomasti uuden haastattelutilanteen. Haastattelu tehtiin viikko ensimmäisen, epäonnistuneen nauhoituksen jälkeen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tarkastellaan koko prosessia. Tutkijan on osattava perustella tekemänsä valinnat alusta alkaen. Kysymykset mitä, miksi ja miten on pidettävä mielessä koko tutkimuksen ajan. Tutkijan rehellinen ja reflektiivinen asenne tutkimuksen alusta lähtien tuovat läpinäkyvyyttä prosessiin ja tutkimukseen uskottavuutta. Laadullisuuden arvioinnissa on muistettava, että laadullinen tutkimus on aikaan ja paikkaan sidonnainen, oman aikansa ainutkertainen tuotos. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Tuomi & Sarajärvi 2002, 135; Vilka 2015, 196-197.)

Luotettavuuden arvioinnissa on perusteltua miettiä miten roolini työntekijänä on vaikuttanut haastatteluihin. Vaikka korostin useaan otteeseen haastattelutilanteissa olevani opiskelija en työntekijä, uskon sillä olleen vaikutusta. Positiivisena vaikutuksena näen sen, että olin haastateltavalle tuttu ihminen ja luottamussuhde välillämme oli jo muodostunut. Voidaan miettiä, kertoivatko haastateltavat rehellisen mielipiteen omista tuentarpeistaan tai asumisyksikössä

tehtävästä työstä. Kaunistelivatko he totuutta. Pohdin, olisiko suorasukaisempia asumispäivystyksen kehittämis ehdotuksia tullut, jos haastattelija ei olisi ollut työntekijä. Pitää kuitenkin muistaa, että asiakkaat ovat reaktiivisia, ja kertovat mielipiteensä hyvin suoraan niin palveluihin kuin käytäntöihin liittyen. Todennäköisesti työntekijän roolilla ei ollut negatiivista vaikutusta haastatteluihin.

6 Tulokset

Asumiseen liittyvät tuen tarpeet on sisällönanalyysin perusteella jaettu viranomaisilta tarvittavaan tukeen ja Tampereen asumispäivystykseltä tarvittavaan tukeen. Asumismuotoja pohdittaessa haastateltavat nostivat esille asunnon saamisen mahdollisuuden. Se tuli vahvasti esille jokaisessa haastattelussa, ja koin tärkeäksi sen nostamisen omaksi luvuksi.

Tulokset alkavat haastateltavien perustieto-osuudella. Sen avulla on mahdollista saada kuva haastateltavien tilanteesta ja sitä kautta lisätä ymmärrystä pitkäaikaisasunnottomuudesta. Viranomaisilta tarvittava tuki jakautuu psykososiaaliseen tukeen ja mielenterveyden hoitoon liittyvään tukeen. Haastateltavien omat asumistaidot nousevat esiin asumispäivystykseltä tarvittavassa tuessa. Asumistaitojen kautta haastateltavat pohtivat ryhmätoimintojen järjestämisen mahdollisuutta sosiaalisten taitojen ja asumistaitojen kehittymisen kannalta.

Suorien lainauksien avulla on mahdollista muodostaa kuva haastateltavan kokemusmaailmasta. Suojellakseni haastateltavien anonymiteettiä haastateltavia ei ole koodattu. Jokainen suora lainaus on oma tarinansa, eikä näin ollen ole yhdistettävissä tiettyyn haasteltavaan.

6.1 Perustietoja

Haastatteluihin osallistui seitsemän asiakasta. Heistä kaksi oli iältään hiukan yli kolmekymmentä, loput viisi viidenkymmen ikävuoden lähellä tai sen yli. Kaikki haastateltavat olivat pitkäaikaisasunnottomia. Tampereen asumispäivystyksen tai muissa kaupungeissa olevat vastaavanlaiset palvelut olivat tuttuja. Tieto palvelusta oli saatu ystäviltä tai viranomaistahoilta.

...kyllähän nää paikat on tiedossa, joku on jossain aina ollu ja sana kiertää. Harvemmin ne sossut tai muut tästä mitään kertoo, nykyisin kai kertoo.

Kun se ero tuli, niin en tiennyt tätä paikkaa. Asuin kellarissa. Sitten joltain kaverilta kuulin, että tällainen paikka on. Ja eka kerta kun tulini, oli talvi ja mulla oli kuusi kaljaa mukana, en mä tiennyt ettei täällä saa ryyppätä. Henkilökunta meinas laittaa ne viemäriin, ei käy mä sanoin ja jatkoin matkaa. Myöhemmin tulini takasin ja ihmettelin mikä tää paikka on. Aamulla heräsin sängyssä ja mietin missä mä oikein olen.

... sit kun mä jouduin kadulle, niin mainitsin asiasta jossain asuntotoimistossa tai jossain virastossa. Sanoivat siellä tästä paikasta ja sanoin etten mene enää mihinkään pulimajaan. Mä olen sellaisessa ollut ja se oli jotain ihan kamalaa

ihmiskohtelua. Järkyttävää. Tää on ihan eri juttu ja täällä saa olla koko päivän.

Lähes kaikilla oli vankilatausta. Tuomioiden pituudet vaihtelivat parin päivän tuomiosta useaan vuoteen. Usealla asunnottomuus- ja vankilakierre oli jatkunut pitkään; vankilasta vapautettiin asunnottomaksi ja asunnottomuus päättyi vankilatuomioon. Haastatteluhetkellä muutama mainitsee vankilatuomion olevan tulossa.

Suomen valtio, vankila, on ollut pitkäaikainen vuokranantaja. Aina vankilasta vapauduttua, pitkienkin tuomioiden jälkeen, oon kadulle vapautunut, ei mitään kämppää ole ollut.

... onhan sen nyt selvä asia kun vankilasta vapautuu ja ei oo paikkaa minne mennä niin sitä jää ihan tuuliajolle... sehän on ihan selvä juttu että se johtaa rikoksiin ja huumeidenkäyttöön ja muiden päihteiden käyttöön ja se sama helvetti on väijämättä edessä. Jos ei ole asuntoa ja tukiverkkoja niin siellä sitä taas mennään.

Haastatelluista lähes kaikki olivat menettäneet asunnon päihteidenkäytöstä johtuen. Syyksi asunnottomuuteen mainittiin myös vuokranantajan myyneen asunnon ja irtisanoneen vuokrasuhteen tästä syystä. Uutta asuntoa oli tarjottu, mutta sinne ei haluttu muuttaa vedoten sijaintiin. Tarjotuista asunnoista kieltäytyminen nousi esille usean kohdalla.

... se nyt vaan oli sellainen se tilanne silloin, oli tullut ero ja kaikkee. En mä mitään asuntoa mistä sattuu halunnut ottaa.

Kaikilla haastateltavilla oli pitkään jatkunut päihdeongelma, jonka he itse tiedostivat. Halu päihteettömyyteen nousi esille usean kohdalla. Erilaiset psyykeen ja somaattisen puolen ongelmat nähtiin johtuvat päihteidenkäytöstä ja siihen liittyvästä elämäntyylistä. Kaatumiset, pahoinpitelyt ja onnettomuudet koettiin olevan osa elämää. Haasteltavat toivat esille myös normaalista ikääntymisestä johtuvat muutokset. Ne hyväksyttiin elämänsä kulkuun kuuluviksi.

... sit kun on tää sairaus niin sitä toivois että vois olla raittiina, niin sais muutamman vuoden lisää aikaa. Noita tuttuja kuolee jatkuvasti ja sitä rupee miettimään että kai tässä oikeesti pitäis jotain tehdä.

Oman hyvinvoinnin koettiin olevan huono. Asunnottomana olo oli selviytymistä ja vei voimia. Useat nostivat esille kiitollisuutensa siitä, että heillä oli paikka missä nukkua, vaikka omaa asuntoa ei ollutkaan.

Moni on sanonut että vaikka ne miten kiroaa tätä paikkaa, niin ne kuitenkin myöntää, että on täällä parempi kuin kadulla.

...oon mä tälle paikalle kiitollinen, ilman tätä paikka olisin kadulla, eikä sieltä nyt mitenkään voi saada elämää edes vähän siedettävään kuosiin.

6.2 Viranomaisilta tarvittava tuki

Viranomaisilta tarvittava tuki jakaantui aineiston perusteella psykososiaaliseen tukeen ja mielenterveyteen liittyvään tukeen. Haastateltavat määrittivät viranomaisiin kuuluvaksi sosiaali- ja terveyspalveluihin ja muihin toimeentuloon liittyvät henkilöt. Myös terveydenhoitoon kuuluvat henkilöt, etenkin lääkärit, katsottiin edustavan virkavaltaa. Haastateltavien mielestä viranomaisia ovat he, joilla oli päätösvalta heidän tilanteeseensa.

... siis näitähän on näitä ketkä päättää ja kyseenalaistaa... mut nehan on niitä sossuja ja muita toimistoissa istuvia. Kytät on sit ihan eri juttu.

6.2.1 Psykososiaalinen tuki

Haastateltavien toimeentulo koostui erilaisista etuuksista, suurimmalla osalla perustoimeentulotuesta tai eläkkeestä. Sosiaalityöltä odotettiin etenkin harkinnanvaraiseen toimeentulotukseen liittyviä myönteisiä päätöksiä. Haastateltavat kokivat saaneensa jonkin verran viranomaisapua tilanteensa ja asunnon hankkimiseen tarvittaviin selvittelyihin. Kohtaamiset etuuksia myöntävien viranomaisten kanssa oli sujunut pääsääntöisesti hyvin. Sosiaaliviranomaisilta odotettiin ymmärrystä asunnottoman tilanteeseen, eikä syyllistämistä haluttu tapaamisten tai puheluiden aikana tapahtuvan. Kaikilla haastelluilla ei ollut nimettyä sosiaalityöntekijää, jonka vuoksi he joutuivat kertomaan tilanteensa usein uudestaan. Koettiin ettei tuntematon sosiaalityöntekijä osannut suhtautua heihin myötätuntoisesti.

Aina ku se työntekijä on uus niin joutuu selittelemään kaikki jutut. Miks sitä ja miks tätä. Onhan niitä omatyöntekijöitäkin kai ollu, mutta neki vaihtuu.

Puhelimitse tapahtuvan asioinnin, etenkin KELA:n kanssa, koettiin olevan persoonatonta ja omaa tilannetta joutui selittelemään aina uudestaan. Toisille taas puhelimitse tai sähköisesti tapahtuva asiointi sopi paremmin elämäntapaan, ennakolta sovittuihin tapaamisiin oli vaikea sitoutua.

Hyvinhän ne jutut saa hoidettua ilman virastoihin menoa, kyl mä osaan selittää.

Mä olen asunut, tarkistin just väestörekisteristä, viimeisen seitsemän vuoden aikana 16 eri osoitteessa ja seitsemässä kaupungissa. Aika levoton persoona.

...hommat on hyvä hoitaa netissä tai puhelimesta, kuka mun hommissa muka perillä pysyis.

Haastatteluista useat eivät luottaneet viranomaistahojen päätösten perustuvan aina lainsäädäntöön. He kokivat nimenomaan asunnottomuuden ja päihteidenkäytön vaikuttavan päätöksiin negatiivisesti. Esiin nousi kuitenkin myös se, että haastateltavien elämäntyyli oli liikkuvaa ja erilaista kuin valtaosalla väestöllä, tämän he uskoivat turhauttavan asioita hoitavia

viranomaisia. Sovittuja asioimisasioita ei aina muisteta tai pystytä noudattamaan. Viranomais-
tahoilta toivottiin elämäntilanteen ymmärrystä ja joustavuutta toimintatapoihin.

...joo, ei ne aina ihan nappiin ne päätökset mene, kaikenlaista epäselvyyttä on ollut.

... jos ne joskus edes tajuaisi miten hankalaa tää tällänen oleminen on.

6.2.2 Mielenterveyteen liittyvä tuki

Haastateltavat kokivat tarvitsevan tukea psyykkiseen jaksamiseen. Asunnottomuuden ja etenkin pitkään jatkuneen päihteidenkäytön koettiin lisänneen mielenterveyden ongelmia. Jotkut kokivat oman tilanteensa toivottomana. Päihteidenkäytön vähentäminen tai kokonaan lopettaminen nähtiin mahdottomana. Täysraittiuutta haastatteluhetkellä tavoitteli muutama haastateltava.

Kun tää elämä menee tälläistä sydänkäyrää. Ylös alas menee ja sit sitä on joskus niin masentunutkin, ettei pysty hoitaa asioita. Monella täällä menee niin.

Mä olen niin sekaisin päästä. Mä olen kattonut näitä hulluja jo aikapitkään ja itekin olen jo sekaisin. Mä olen sammuttanut aivot, enkä ajattele enää mitään mitään järkevästi. Ei mulla ole enää vaihtoehtoja. Mä en jaksa enää katsoa tätä, enkä elää tällaista elämää.

*Siinä kyllä tapahtu suuri munaus, yhdistettiin päihdehuolto ja mielenterveys-
huolto. Sillä kai yritettiin säästää. Hyvimpä säästy yhteiskunnan rahat, tässä se nyt nähdään. Ei maksa vaivaa ei. Tottakai ne on limittäin. Aina kun ihmisellä on päihdeongelma siinä on myös jonkinnäköinen mielenterveysongelma mukana. Ja sehän alkaa jo lapsesta lähtien. Kotoahan kaikki lähtee.*

Haastateltavat pitivät mielenterveyspalveluiden saantia mahdottomana, koska heillä oli päihdeongelma. Psykiatrasta hoitokontaktia toivottiin. Erilaisten terapeuttisten toimintatapojen koettiin olevan mahdollisia vain, jos he itse maksavat käynnit. Julkinen terveydenhuolto vaatii päihteidenkäytön lopettamista. Psykiatrasta hoitoa haluavien haastatelluiden mielestä heidän hoidon tarvetta ei nähdä akuuttina. Lääkehoitoa on saatavilla, ei terapeutin tapaamisia. Esille nostettiin, ettei lääkkeillä aina saada toivottua hoitovastetta mielenterveyden ongelmiin.

Ihmisen mielenterveys on niin pienestä kiinni ja sitten kun ihminen masentuu ja masentuu, niin se vajoo syvemmälle ja syvemmälle ja sitten siinä käy huonosti. Siihen täytyis hälytyskellojen nopeesti soida. Eihän se että lyödään pillereitä pillereiden perään auta sitä ongelmaa. Ihminen on ihminen. Lääkkeillä on oma tekijänsä, mutta ei se poista sitä ongelmaa.

Päihteet aiheuttaa niin paljon mielenterveysongelmia, eihän kukaan täällä täysipäinen ole. Kun on käyttämättä päihteitä ja mieli alkaa toimia niin silloin ollaan lähempänä sitä normaalia ja sitten sitä psykologia todellakin tarvii. On henkisesti todella raskasta kun ei tiedä mikä vaivaa, mutta päässä tuntuu siltä, että joku vaivaa eikä tunne oloaan millään tapaa normaaliksi.

Psykologille pitäis päästä tai järjestää jotai sellaista että pääsis tästä viinasta ja itensä tappamisen ajatuksista.

... kun ihminen on aivan voimavarojensa lopussa, se joutuu antautumaan, ei se jaksa enää ite pyristellä.

Opinnäytetyöhön osallistuneet haastateltavat totesivat ymmärtävänsä, ettei hoito- tai muihinkaan tapaamisiin voi mennä vahvasti päihtyneenä. Heidän mielestään heidät leimataan ongelmallisiksi heti kun päihteidenkäyttöhistoria tulee esille. He halusivat tuoda esille, että hekin osaavat toimia osana yhteiskuntaa. Kaikki päihteidenkäyttäjät eivät ole väkivaltaisia tai käyttäydy aggressiivisesti. Heidän mielestään ennakoasenteet ja huono kohtelu ruokkivat päihteidenkäyttäjien lyhytjännitteisyyttä.

Asiat on asioita, eikä niillä pitäisi olla mitään tekemistä ylä- tai alapään kanssa, mutta niin niillä vaan on. Kun kusesta ja paskasta tongitaan totuutta niin ei se sieltä löydy. Käytöksestähän se pitäisi olla kiinni. Kyllä päihteidenkäyttäjänkin tarvitsee tukea. Sitten kun pääsee korvaushoitoon niin sitten yritetään, ei ennen sitä kukaan halua kysellä mitään.

6.3 Asumispäivystykseltä toivottava tuki

Asiakkaat kokivat saavansa henkilökunnalta asumiseen ja käytännön asioihin tarvittavaa tukea, jos sitä tarvitsevat. Asumiseen liittyviä asioita käydään läpi asiakkaan kanssa ja erilaisten hakemusten täyttämisen avustetaan. Haastateltavat kertoivat palvelussa olevan yleisessä käytössä tietokone, jolla on mahdollisuus tehdä hakemuksia. Käytössä on myös puhelin, jolla he voivat soittaa viranomaisasiointiin liittyviä puheluita. Talossa työskentelevä sosiaalityöntekijä tekee tarvittavia viranomaispäätöksiä asumisasioihin ja harkinnanvaraiseen toimeentulotukeen liittyen.

Kyllähän täällä yritetään, mutta onhan tää oma elämäntyylä aika liikkuvaa. Enkä mä välttämättä halua mitään apua, asunnon vaan. Pitää sekin vielä sanoa, että hienoa että tällainen paikka on.

... en mä mitään oikeen tarttee. Kyllä mä osaan itte kysyä missä mä niinkun tartteen apua, en mä odota mitään kauheasti.

6.3.1 Henkinen tuki

Henkilökunnalta haastateltavat odottivat asiallista ja myötätuntoista kohtaamista. Toisaalta toivotaan enemmän yksilökeskusteluita, mutta omia asioita haluttiin selvittää myös itsenäisesti. Omien asioiden hoitamisen koettiin olevan tärkeää itsemääräämisoikeuden näkökulmasta. Haastateltavat pitivät tärkeänä henkilökunnan ja asiakkaiden välistä avointa keskusteluyhteyttä. Esiin nousi toiveita yksilöllisemmästä huomioimisesta. Haluttiin muistuttaa, että vaikka asumispäivystys on avoin kaikille asunnottomille, jokaisella asiakkaalla on erilaiset tuen tarpeet.

... kyl mä toisaalta toivoisin vähän enemmän huolehtimista. Narkomaanien ja alkoholistien elämä on kuin yö ja päivä. Sitä toivois että, että henkilökunta ymmärtäisi, että kaikki ei jaksakaan enää riehua ja olla koko ajan sekaisin. Sitä väsyä ja toivoo että saisi enemmän huolenpitoa ja ymmärrystä.

Asiakkaiden kohtaaminen ja arvostaminen päihdeongelmasta tai taustasta huolimatta oli haastateltavien mielestä tärkeää. Esiin nousi toiveita siitä, että vaikka palveluissa olevia asiakkaita on paljon, pienelläkin huomioimisella voi olla asiakkaalle suuri merkitys.

Asunnottomien kanssa työskentelevien pitää ymmärtää mitä tää on, keskenäisen yhteys on tärkeää. Se antaa uskoa tulevaan.

Mä toivon, että faktat esitetään faktoina ja paskanpuhuminen jätetään pois.

Täällä pitäis saada enemmän keskusteluapua, puhuminen auttaa. Täällä on paljon nuoria ihmisiä. Harmittaa kun nää nuoret ihmiset uppoaa. Eihän niille mitään paikkaa ole missä ne apua sais. Henkilökunnan pitäis puhua niille, jutella niille, yrittää saada edes vähän avautumaan.

Kun ollaan tällaisessä psykososiaalisessa hommassa niin pitää osata puhua. Kysyä miten päivä on mennyt ja mitä kuuluu. Siis sellaiset yksinkertaiset kanssakäymisen muodot pitää osata. Joku voi jopa vastata siihen. Välttämättä ei, mutta se on tärkeää että ihminen tuntee olevansa huomioitu ja kohdattu. Täällä on sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole tottuneet kanssakäymiseen virallisten valvojien tai työntekijöiden kanssa. Onhan täällä vaarallisiakin ihmisiä, ihmisiäkin ne on. Eihän ne asuntoja saa, täällähän ne on. Niihinkin pitää suhtautua hyvin ja jutella.

Talon ulkopuolella tapahtuvaan asiointiin toivottiin tukea. Henkilökunnan mukana olo erilaisissa asiakkaan elämänsä elämään liittyvissä tapaamisissa toi asiakkaalle turvan tunteen. Samalla nähtiin työntekijän tuovan asiakkaan asiat ja taustan esille ammattimaisesti ja asiakkaan näkökulman huomioiden. Henkilökunnan asiointissa mukana oleminen valoi uskoa asiakkaan omien voimavarojen kasvuun.

...kun täältä joku lähtee mukaan niin onhan se hienoa. Ei sitä osaa itse oikein näitä kaikkia kiemuroita hoitaa, ei osaa olla silleen niinkun pitäis ja sitten se hermostuminenkin helpottuu ku tietää että kyllä tästä selvitään.

...ei kai kukaan täällä osaa ite mitään kunnolla hoitaa, aika vaikeeta jos kapulakieltä vaan on. Hoida siinä sitten asunto ku ei yhtään ymmärrä mitä tarttee tehdä ja miten pitää olla.

6.3.2 Asumistaidot

Haastateltavat ymmärsivät käsitteen asumistaidot. Heidän mielestään vuokra-asunnossa asumisessa on ensisijaisesti tärkeää maksaa vuokra ajallaan ja pitää asunto siistinä. Vain yksi haastatelluista sanoi asumistaitoihin kuuluvan järjestyssääntöjen noudattamisen.

Mun mielestä asumistaidot on siisteys, asunnon kunnossa pitäminen ja hygieniä siellä. Ja ettei aiheuta meluhäiriöitä ja näitä tällaisia juttuja... niin, eikä virstele häkkivarastoissa tavaroita.

Asumistaitojen puute tai asumiskyvyttömyys nousi esille keskustellessa asunnon menettämiseen johtaneista syistä. Kukaan haastatelluista ei maininnut asunnossa vierailleiden ystävien aiheuttavan häiriötä. Sen katsottiin kuuluvan osana päihteidenkäyttäjien elämäntyyliä silloin kun päihteidenkäyttö on kontrolloimatonta.

Kyllähän sitä on tullu kavereiden nurkissa pyörityä ja onhan se ollut aika-moista se meno siellä.

Kyl se on kuningas alkoholi ja muut jutut jotka aiheuttaa kaikki häiriöt ja sekoilut.

...kun sä ryyppäät, ajantaju menee, sä et tiedä yhtään missä ajassa sä oot...

Haastatellut kertoivat naapurisuhteiden sujuneen ongelmitta silloin kun päihteidenkäyttö ei ollut jatkuvaa ja holtitonta. Tukiasumisessa asuneet kokivat työntekijöiden suhtautuneen heihin vihamielisesti tai ”kytänneen” heitä. Toisaalta myönnettiin, että jos asumisyksikkö oli päihteetön, päihteidenkäytöstä johtuva häätö tai vuokrasopimuksen uusimatta jättäminen oli perusteltua.

Mä menin kutsumaan naapuria ryyppylle, niin eihän niin saa tehdä. Sehän on lähes maanpetosrikos kun naapurin kanssa yrittää olla sosiaalinen. Ei saa olla muiden kanssa tekemisissä, pitäis vaan juoda yksin ja olla hiljaa omissa asunnossa. Eihän se ole normaalia, että ihminen vaan on yksin ja juopottelee yksin. Pitäähän sitä muidenkin kanssa olla, ja sitten kun on niin eihän se vaan käy. Heti hädätetään.

Omien asumistaitoja määrittelyssä vastaukset jakoutuivat suuresti. Laitos- ja vankilatausta nousi esille. Vankilassa tai muissa laitoksissa opittuja käyttäytymismalleja oli vaikea muuttaa, etenkin jos laitoksissa vietetty aika oli pitkä. Toisaalta kaikenlainen tuki nähtiin valvontana, josta haluttiin päästä irti. Jotkut haastatelluista koki omat asumistaitonsa niin hyväksi, etteivät tarvitse minkäänlaista asumiseen liittyvää tukea. He olivat pärjänneet ennenkin itsenäisesti, ja kokivat edelleen pärjäävänsä, vain asunto puuttui. He pyrkivät päihteettömyyteen ja uskoivat sen olevan määräävä tekijä asumisen onnistumisessa.

Mä olen aina asunut itsenäisti, paitsi yhden kerran tukiasumisessa vankilasta päästyä. Mä olen sosiaalinen, pystyn kommunikoimaan ihmisten kanssa, mutta viihdyn itsekseni. Kyl mä haluan olla rauhassa, en mä kaipaa muita ihmisiä. Osaan mä kysyä apua ja etsiä vaihtoehtoja jos mä tartteen.

Vastakohtaisesti omat asumistaidot nähtiin niin puutteellisena, että itsenäisen asumisen ei nähty olevan mahdollista. Vahvan tuen tarve ja nimenomaan henkilökunnan paikalla olo nähtiin olevan onnistuneen asumisen edellytyksiä. He kokivat kaipaavansa yksityisyyttä, mutta myös kuulumista yhteisöön, jossa olisi samankaltaisia ihmisiä ympärillä.

Mun asumistaidot... hah... Mun asumistaidot on aika huonot, en mä tiedä mistä se johtuu, en mä vaan enää jaksa. Mä olen aikamoisen laukan tehnyt tässä. Kohta tässä tulee se compled, ei tätä kauaa jaksa. Olen aika väsynyt elämään. Sais vähän niinkun silleen asiat jotenkin järjestykseen että sais rauhan. Oli ees

jotain kopperoita mihin tulis samanlaisia, elämän kovan koulun käyneitä ihmisiä. Ja sitten ne työntekijät kävis kattomassa että vieläkö henki kulkee ja muistuttais normaalista elämästä.

Täysin itsenäisen asumisen ja tuetun asumisen välimuoto, johon saisi tarvittaessa tukikäyntejä, nousi myös haastatteluissa toiveeksi.

Ehkä se itsenäinen asuminen olis mulle hyvä, mutta niin että saisi vaikka viikottain jotain käyntejä, sellaisia tukikäyntejä. Mut niin ettei kokoajan tartteis olla selittämässä ja kertomassa vointia tai tekemisiä. Kyl mä varmaan pärjään, mutta olis hyvä olla joku jolta kysyis jos tulis jotain.

Haastatteluissa nousi esille tässäkin kohtaa asiakkaiden omien valintojen tekeminen. Kaikki eivät halua oman asunnon tuomaa pysyvyyttä. Elämäntyyli voi olla niin liikkuvaa ja päihteidenkäyttöön keskittyvää, ettei tarjottua tukea olla valmiita ottamaan vastaan.

Sen haluan sanoa, että vaikea henkilökunnan on tehdä mitään. Se lähtee omasta päästä, ja jos siellä ei ole mitään muuta kun tää rai-rai, niin aivan sama mitä henkilökunta tekee, ei se vaikuta mihinkään. Ainahan se on niin, omasta päästä se lähtee. Voi tietenkin yrittää neuvoa ja kannustaa, mutta oma pää se ratkaisee mihin se elämä vie.

6.3.3 Ryhmätoiminta

Kaikki haastateltavat toivoivat ryhmätoimintojen monipuolista järjestämistä. He näkivät yhdessä toimisen auttavan kommunikoimaan paremmin ja tulevan toimeen paremmin keskenään. Esiin nousi myös korona-ajan tuoman eristäytyminen ja julkisten tilojen sulkeutuminen. Valinnanvaihtoehtoja ei ollut. Ihmisiä kehoitettiin pysymään kotioiloissa, mutta asunnottomalle se tarkoitti yösijan etsimistä.

...kai jotain yhteisiä juttuja pitäisi olla, muuallakin kun täällä. Koronan takiahan ne peruttiin kaikki. Ihmiset täytyy opettaa uudelleen olemaan yhdessä. Nythän sitä vaan säikkyy ihmisiä.”

Täällähän on sellaisia ihmisiä, jotka ei osaa tehdä mitään. Yhdessä tekemällä oppii yhdessä olemista. Pitää alottaa ihan alusta kaikki jutut, ne yhdessä olemiset ja sellaset.

Haastatellut muistuttivat, että oman elämän kuntoon saaminen vaatii yhdessä toimimista ja siihen liittyvien taitojen harjoittelua. Tarjotun avun vastaanottamiskyky voi kehittyä erilaisen ryhmätoimintojen avulla. Monet olivat aluksi epäileväisiä ryhmien toimivuudesta päihteidenkäyttäjien keskuudessa, mutta ajatusta pohdiskellessa näkivät sen olevan pieni askel kohti isompaa kokonaisuutta, oman elämäntavan pohdiskelua.

...kai sitä ajatusta yhdessä hommaamisesta pitää vaan tyrkyttää, onhan sitä helpompaa osallistua kun on ekan kerran jo osallistunut ja näkee että muutkin osallistuu tai edes yrittää jotain...

Ryhmähommat olis hyvä, että tehtäis yhdessä. Onhan aina niitä, jotka haluaa-kin tehdä jotain ja niiden kanssa se voi onnistuakin. Ei kaikki vaan ole sekaisin

kokoajan. Pienestähän se ajatus kuitenkin lähtee. Sitä kyllästyy kun mikään ei onnistu ja aina menee paskaksi kaikki. Ei kaikki halua sekoilla koko ajan. Jos tyyppi ei halua yhtään himmata sekoiluun, niin vaikeahan se on mitään ryhmähommia edes funtsia.

Kaikki olivat osallistuneet johonkin ryhmätoimintaan asunnottomuuden aikana. Laitos- ja van-
kilataustaisille asiakkaille ryhmätoiminta oli kaikista tutuinta. Erilaisilla päihdehoidon jak-
soilla ryhmätoiminnat olivat näytelleet isoa osaa kuntoutusta. Keskusteluryhmät nähtiin ni-
menomaan olevan osa päihdekuntoutusta. Ajatus saman suuntaisesta toiminnasta asumis-
päivystyksen päihteidenkäyttäjien kanssa ei tuntunut kuitenkaan mahdottomalta.

Ryhmät on hyviä, pitäis niitä olla kai täälläkin. Vaikka osallistujia olis miten vähän niin sitkeesti vaan pitämään ryhmiä. ... se juttu kuitenkin on niin että ensin pitää tietää mitä elämältään haluaa ennenkun siitä mitään järkevää tulee.

... vähän se olis hankalaa, kun ei suurimmalla osalla ei oo osaamista muuhun kun valehteluun ja varasteluun... Suurin osa odottaa että kaikki tuodaan valmiiksi, ei oo mitään viitseliäisyyttä mihinkään. Mut voihan sitä tietty harjoitella. Joku siivousjuttu ois hyvä, ja sit siitä oppis miten kämppä pidetään siistinä.

... voitais vaikka ruokaa tehdä kerran viikossa. Vankilamallihan se mulle on, mutta se samalla myös yhteisömalli.

Laitostumisen ehkäisyssä ryhmätoiminta ja erilaiset projektit olisivat asiakkaiden mielestä toimivia. Laitostuminen on vahvaa. On totuttu, että kerrotaan mitä pitää tehdä ja milloin. Laitostuminen nähdään myös positiivisena; kun omat voimavarat eivät enää riitä asioiden hoitamiseen, asioista muistuttaminen ja huolehtiminen luo turvallisuuden tunteen.

...kyllä mä olen laitostunut, tottakai olen. Olenhan mä suurimmanosan elämää ollut millon missäkin laitoksessa.... tuohan se turvaa. Tunnistin sen jo kauan aikaa sitten itsessäni. Se on myös keino selviytyä.

... se on helppoo, laitostuminen. Henkilökunta kyllä kertoo mitä pitää tehdä, ei paljon tartte omia aivoja käyttää. On paljon ihmisiä, jotka saa turvaa siitä. Ei ne halua muuta. Ei tartte paljon ite ajatella.

6.4 Asunnon saannin mahdollisuudet

Kaikki haastateltavat olivat asuneet itsenäisesti jossain elämänsä vaiheessa. Monella oli taustalla myös erilaisia palvelu- tai tukiasumisjaksoja, jotka olivat päättyneet häätöön tai vuokra-
suhteen irtisanomiseen. He kaipasivat jokainen omaa paikkaa missä asua; omia avaimia ja omaa rauhaa. Asuntojen hakemiseen he olivat saaneet apua ja usealla olikin asuntohakemus vireillä.

Kodin ja asunnon ero nousi usean haastateltavan kohdalla esille. Heidän mukaansa asunnosta puhutaan kämppänä tai väliaikaisena majoituspaikkana. Koti oli heidän mielestään paikka,

missä oli omat tavarat ja jossa oli turvallinen ja hyvä olla. Sinne pääsee olemaan omassa rauhassa, eikä kukaan tule sanomaan mitä ja milloin pitää tehdä.

Mulla on ollut monta asuntoa tai siis kotia tai kämppää tai jotain sellaisia. Kotihan on koti, asunto on ihan eri asia.

Kaikissa haastatteluissa esille nousi sopivien asuntojen puute. Tukiasunnon menettäminen häiriökäyttäytymisen tai päihteidenkäytön vuoksi oli haastateltavien mielestä leimannut heidät ei-toivotuiksi asukkaiksi. Esille nousi tunne, ettei heillä ollut enää mahdollisuuksia saada haluttunlaista asumismuotoa.

... sehän se on jos on sieltä saanut hädän, voi olla että mistään ei saakaan enää asuntoa. Täällä on niin pienet ympyrät.

Mitenhän muka kukaan enää mitään mahdollisuuksia antaa kun kaikki sillat on poltettu ja paikat koluttu. Joku koppi jossain kun järjestyis niin siinä olis hyvä.

Asunnon hakeminen yksityisiltä vuokranantajilta tai vuokrayhtiöiltä koettiin turhauttavaksi maksuhäiriömerkintöjen, etenkin vuokrarästien takia. Haastatteluissa nousi myös esille, ettei maksuhäiriömerkintä ole aina este asunnon saamiselle. Uskoa asunnon löytymiseen löytyi, kunhan oli tarkkana asumiskustannuksista ja realistinen käsitys mistä asuntoa etsi. Kaikki asuinalueet eivät hyväksy ”elämää nähneitä” vuokralaisia.

Mulla on luottotiedot mennyt, niin ei se kuitenkaan kaikille yksityisille mikään no-no homma ole. Se on varma vuokranmaksu, kun sossu sen maksaa.

Päihteet sallivia tukiasuntoja tarvitaan haastateltavien mielestä lisää. Toiveena oli myös henkilökunnan ympärivuorokautinen paikalla olo. Tällä haastateltavien mielestä poistettaisiin päihteisiin liittyviä ristiriitatilanteita ja rauhoitettaisiin asumista. Haastateltavat kokivat päihteettömän asumismuodon sopivan henkilöille, jotka olivat olleet päihteettöminä pitkään. Useassa haastattelussa mainittiin päihteidenkäytön lopettamisen olevan ihmisen oma valinta ja lähtevän nimenomaan henkilöstä itsestään.

Miten ihminen on muka hankala, jos se ottaa muutaman ryypyn. Ei sitä ole pakko käyttäytyä hankalasti. Jokainen on yksilö ja persoona, eihän me voida ruveta säätelemään kenenkään omaa identiteettiä. Tai voidaan, mutta se tarkoittaa huumaamista voimakkailla psykeläkkeillä. Eikä se pitkässä juoksussa ketään raittiiksi tuo. Ihmisen täytyy itse löytää se mieliala ja itsensä.

... jos joku käyttää päihteitä ei se ole se juttu. Ihmisen pitää löytää itsensä. Päihteitä käyttävä ihminenkin voi löytää itsensä. Ei voi olettaa että näin ja näin käyttäytyvät ihmiset voivat saada asunnon koska kaikilla ihmisillä pitää olla asunto, koti. Sitä joko löytää oman tiensä tai sitten ei. Pakottamalla se ei tule. Eihän kaikki löydä sitä omaa tietään mutta eihän se helppo juttu olekaan. Toiset menee syvemmälle ja syvemmälle, mutta ei niitä saa silti unohdtaa. Siinä käy vielä niin että saa sellaisen lääkityksen ja paikan missä sitten olla loppuelämän. Ei tullu kotia, tuli pehmeä, pyöreä huone.

Haastateltavat näkivät tulevaisuudessa asuvan tuetussa tai itsenäisessä asunnossa. Tulevaisuuden toiveet liittyivät arkisten asioiden sujumiseen ja oman näköiseen elämään. Päiheteidenkäytön hallintaa tai sen lopettamista toivoivat lähes kaikki. Käyttöön liittyvistä lieveilmiöistä, muun muassa rikollisuudesta, haluttiin tulevaisuudessa eroon.

Mä toivoisin, että saisi tosiaan sen asunnon ja hoidettua ittensä siihen kuntoon että pysyis käymään oravanpyörässä ja olemaan mun pojalle isä. Ei mitään sen kummempaa. Perusarki ilman mitään hirveitä draamaa ja mitään muutakaan säätöä. Se riittäis mulle mainiosti.

.... tykkään tavallaan että on valvottu ympäristö. Se tuo turvallisuutta. Se voi kuulostaa kummalliselta, mutta niin se vaan täytyy elää realiteeteissa. Niitten mukaan edetä, ei tässä enää kovasti haaveilla. Jonkinlainen yhteys itseensä pitää kuitenkin olla. Askel ei enää ole pitkä, töpöttävillä askelilla tässä mennään.... Pitäis saada jotain komeroita tai jotain mihin meitä samanlaisia vanhoja kehäraakkeja voitaisiin sijoittaa.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä tutkittiin asunnottomien päihteidenkäyttäjien asumiseen liittyviä tuen tarpeita. Haastatteluiden avulla selvitettiin mitä asumisen mahdollistavaa tukea he tarvitsevat ja minkälaista asumistaitoihin liittyvää tukea he odottavat Tampereen asumispäivystyksessä ollessaan. Haastatteluihin osallistui seitsemän pitkäaikaisasunnotonta. Asunnottomuutta on tutkittu paljon. Pääpaino on ollut asunnottomuuden kokemuksessa, asunnottomuuteen johtuvissa syissä tai viranomaisten näkemyksestä asunnottomien kanssa toimimisessa. Koin tärkeäksi tuoda esille kokemuksia saadusta ja toivotusta tuesta silloin kun asunnottomuus on pitkitynyttä, eikä sitä ole saatu vielä katkaistua.

Haastateltavat olivat asuneet itsenäisestä ja erilaisissa tukiasumisen muodoissa. Asunnottomaksi oli jouduttu asunnon menettämisen vuoksi. Syyt asunnon tai asuntojen menettämiseen johtuivat päihteidenkäytöstä, vuokrien maksamatta jättämisestä tai omistajanvaihdosta. Asunnottomuuden pitkittyessä erilaisia asumisvaihtoehtoja oli tarjottu, mutta kokemus valinnanvaihtoehtojen rajallisuudesta oli ollut asunnon vastaanottamisen esteenä. Asunnottomille järjestetyistä hätämajoitusvaihtoehtoista oli kuultu ystäviltä ja tuttavilta, harvemmin viranomaisilta. Tuttavilta palveluista kuullut kokemukset merkitsivät paljon. Ensimmäistä kertaa palveluihin tuloa mietittiin pitkään ja sen koettiin olevan viimesijainen vaihtoehto. Kynnys Tampereen asumispäivystykseen tulemiseen laski palveluissa olon jälkeen. Palvelun koettiin eroavan perinteisistä ensisuojusta muun muassa siinä, ettei palvelusta tarvitse lähteä päiväksi pois ja palveluun voi hakeutua ilman lähetettä mihin vuorokauden aikaan tahansa.

Haastatellut osasivat pääsääntöisesti hakea asuntoja, mutta käytännön asioiden hoitamiseen ja asumistaitojen vahvistamiseen tarvittiin tukea. Psykososiaalinen tuki nähtiin asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen huomioimisena. Viranomaisten toivottiin ymmärtävän asuttomuuden

olevan kuluttavaa ja vievän voimat. Tutun sosiaalityöntekijän koettiin tuovan asiointiin joustavuutta. Omaa elämäntilannetta ei haluttu joutua selittämään toistuvasti. Kasvokkain tapahtuvien tapaamisten merkitys nousi esille etenkin tutun sosiaalityöntekijän kanssa. Ellei haastateltavalla ollut nimettyä, elämäntilanteen ennalta tietävää sosiaalityöntekijää, kasvokkain tapahtuvia tapaamisia ei kaivattu. Virkailijoiden vaihtuvuus koettiin negatiivisena. Puhelimitse tai verkossa tapahtuvaa asiointia pidettiin liikkuvaan elämäntapaan sopivana vaihtoehtona, sovittuihin tapaamisiin oli vaikea sitoutua. Ketolan (2019, 93) mukaan sosiaalityöntekijöiden antama emotionaalinen tuki vaikeasti asutettaville asiakkaille on vähäistä. Tämä käy ilmi myös opinnäytetyöhön haastatteluiden asunnottomien kohdalla. Viranomaisiin liittyvä tuki nähtiin nimenomaan etuuksien saamisena.

Viranomaisten tekemien päätösten oikeanmukaisuutta kyseenalaistettiin. Koettiin, että asunnottomuudella ja päihteidenkäytöllä oli vaikutusta etuuksiin liittyvissä päätöksissä. Toisaalta myönnettiin, ettei sovittuja asioita pystytty aina hoitamaan. Viranomaisilta toivottiin ymmärrystä ja joustavuutta. Turhautumista puolin ja toisin tuotiin esille.

Erilaiset mielenterveyteen liittyvät haasteet olivat haastateltaville arkipäivää. Kritiikki mielenterveyspalveluiden puutteesta ja psykiatrisen avun saamisesta päihteidenkäytön ollessa akuuttia nousi esille. Koettiin, ettei terveydenhoidossa nähdä asunnottomuuden aiheuttamaa stressitilaa. Lääkehoidolla voidaan auttaa hetkellisesti, mutta sillä ei päästä juurisyihin. Ymmärrettiin, että pitkäaikainen päihteidenkäyttö lisää mielenterveyden haasteita, mutta päihteidenkäytön lopettamisen tai vähentämisen ei nähty olevan haastatteluhetkellä mahdollista. Päihteistä haettiin myös helpotusta mielenterveyden ongelmiin. Mielenterveyspalveluista puhuttaessa nostettiin esille päihdeongelmaisiin liittyvät ennakoasenteet. Päihteidenkäyttöhistorian tullessa esille he kokivat leimautuvansa ei-toivotuksi asiakkaaksi. Koski (2013, 34) muistuttaa, että asunnottomien kanssa työskentelevillä viranomaisilla on harvemmin kokemusta asunnottomuudesta ja näin ollen heidän voi olla vaikeaa ymmärtää asiakkaan tilannetta. Voi myös olla, että marginaalissa elävä ihminen luokitellaan vaikeaksi, koska hänen tilanteensa on sekava eikä työntekijällä ole kokonaiskuvaa asiasta.

Tampereen asumispäivystykseltä haluttiin apua arkiasioiden ja viranomaisasioiden hoidossa. Haasteltavat kokivat saaneensa näihin riittävästi tukea henkilökunnalta. Kaikkea ei haluttu tehtävän asiakkaiden puolesta. Omien asioiden hoitaminen itsenäisesti nähtiin olevan merkityksellistä laitostumisen ehkäisyssä, vaikkakin työntekijöiden huolehtiminen loi turvallisuuden tunnetta. Henkiseen jaksamiseen henkilökunnalta saatu tuki ja avoin keskusteluyhteys henkilökunnan kanssa oli tärkeää. Asiakasta arvostavalla asenteella koettiin olevan voimaannuttava vaikutus. Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen tarve oli voimakasta. Esiin nousi myös toiveita yksilöllisemmästä huomioimisesta. Muistutettiin eri ikäisten ja eri tilanteissa olevien asiakkaiden tarpeiden erilaisuutta. Palvelun ulkopuolella tapahtuviin asiointeihin toivottiin tukea. Pidettiin tärkeänä, että ainakin alussa mukana olisi työntekijä, joka toimisi ”tulkkina” asiointissa.

Asunnottomuustyön hankkeissa asiakkaan vierellä kulkeminen on nähty edesauttavan palveluihin kiinnittymistä. Tutun työntekijän mukana ololla on positiivinen vaikutus asiakkaan ja viiranomaisen ennakoasenteisiin.

Tuloksista käy ilmi, että haastateltavat tiesivät mitä asumisen onnistuminen vaatii. Käsitteenä asumistaidot oli tuttu. Pyydettyä avaamaan käsitettä, asumistaitoihin mainittiin kuuluvan vuokran maksaminen, asunnon siistinä pitäminen ja järjestyssääntöjen noudattaminen. Häiriökäyttäytymisen nähtiin olevan osa päihteidentäytteistä elämää. Päihteidenkäytön ollessa jatkuvaa elämänhallintaa ei ollut tai se oli heikkoa. Erilaisissa tukiasumisen muodoissa asuessa henkilökunnan nähtiin olevan este omanlaisen elämäntyylin noudattamiseen. Asumisen epäonnistuminen johtui henkilökunnan ”kyttäämisestä”. Toisaalta myönnettiin, että päihteettömässä asumisessa päihteiden käyttö oli vastoin asumiseen liittyviä sääntöjä.

Omien asumistaitojen arvioinnissa tulokset jakautuvat. Rikos- ja laitostausta tuli vahvasti esille. Vankilassa tai muissa laitoksissa opittuja käyttäytymismalleja oli vaikea muuttaa, etenkin jos laitoksissa vietetty aika oli pitkä. Toisaalta kaikenlainen tuki nähtiin valvontana, josta haluttiin päästä irti. Omat asumistaitonsa hyväksi kokeneet halusivat omaa rauhaa ja itsenäisen asumismuodon. Itsenäinen asuminen ei ollut onnistunut aikaisemmin, mutta nyt sen uskottiin olevan mahdollista. Itsenäisen asumisen vastakohtana vahvasti tuettuun asumiseen halusivat he, jotka kokivat omat asumistaidot puutteellisiksi. He kokivat samassa tilanteessa olevien ihmisten kanssa asumisen tuovan yhteisöllisyyttä. Täysin itsenäisen ja vahvan tuen asumisen välimuotoa, asumiseen tarvittaessa saatavia tukikäyntejä, toivoivat asumistaidoiltaan hauraat haastateltavat.

Tampereen asumispäivystyksessä järjestettävien ryhmätoimintojen nähtiin mahdollistavan sosiaalisten taitojen ja asumistaitojen vahvistamisen. Ryhmätoimintojen onnistumista kuitenkin pohdittiin, koska kyseessä on päihteitä käyttävät asiakkaat ja palveluissa olevien asiakkaiden vaihtelu suurta. Ryhmätoimintojen nähtiin tuovan yhteisöllisyyttä ja vapaaehtoisuuden karsivan pois ne, jotka olivat kykenemättömiä tai haluttomia osallistumaan. Y-säätiön Toimekas -hankkeessa nähtiin tärkeänä ottaa asiakkaat mukaan ryhmätoiminnan suunnitteluun. Tällä saatiin järjestettyä nimenomaan heidän tarpeisiinsa räätälöityjä toimintoja. Samalla asiakkaat saivat kokemuksen yhteisöllisyydestä. Yhdessä henkilökunnan kanssa toiminen antoi asiakkaille ja myös henkilökunnalle yhteisiä tavoitteita, joita tavoitella. Tavoitteiden ollessa alussa kaikkien tavoitettavissa mahdollistettiin useamman asiakkaan mukaantulo. (Y-säätiö 2021, 11-12.) Kosken (2013, 45) näkemys asunnottomien päihteidenkäyttäjien laitoshakuisuudesta tulee todennetuksi myös Tampereen asumispäivystyksen asiakkailla. Asiakkaiden mielestä ryhmätoiminnan nähtiin tärkeänä roolina laitostumisen ehkäisyssä. Laitostumista ei nähty pelkästään negatiivisena. Rutiinien muodostuminen ja ohjeiden noudattaminen toi myös turvaa.

Tulevaisuuden toiveena kaikilla oli oman asunnon saaminen. Haastatteluhetkellä asunnon saamiseen haastateltavat suhtautuivat varauksellisesti. Yksityisiltä markkinoilta vuokra-asuntoja oli tarjolla, mutta maksuhäiriömerkintöjen vuoksi usea koki niiden olevan saavuttamattomissa. Tosin jos päihteidenkäyttö oli hallittua tai sen lopettaminen tavoitteissa, itsenäisen vuokra-asunnon saaminen nähtiin mahdollisena. Itsenäisen asumisen tukitoimien avulla uskottiin onnistuvan. Päihteet sallivia asumispalveluita kaivattiin. Päihteettömien asumismuotojen nähtiin olevan jo pitkään päihteettömänä olleita varten. Aikaisempien asumisten kariutuminen häätöön tai vuokrasuhteen purkamiseen toi haastateltavien mielestä ”leiman” joka esti asunnon saamisen toivotusta paikasta.

Tulosten perusteella Tampereen asumispäivystyksen asunnottomien päihteidenkäyttäjien mielestä asumiseen liittyvä tuki jakautui viranomaisilta saatavaan tukeen ja asumispäivystyksestä saatavaan tukeen. Viranomaisilta saatava tuki liittyy toimeentulon mahdollistamiseen. Psykososiaalinen tuki nähtiin arvostamana kohtaamisena ja elämäntilanteen ymmärtämisenä. Mielenterveyden haasteisiin haluttiin oikea-aikaista tukea. Asumispäivystykseltä toivottiin henkiseen tukeen liittyvää vahvistamista arvostavana kohtaamisena ja yksilöllisenä huomioimisena. Asuntojen hakemiseen ja erilaisten hakemusten täyttämiseen saatiin apua, jos sitä haluttiin. Ryhmätoimintojen nähtiin edesauttavan asumistaitoja ja sosiaalisia taitoja. Viranomaisasiointiin toivottiin henkilökunnan mukanaoloa.

Päihteet sallivia asumismuotoja ei tulosten mukaan ole Tampereella riittävästi. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE) loppuraportin mukaan hyvin toimivat, laadukkaat ja helposti saavutettavat peruspalvelut ovat tehokas tapa ehkäistä ja hoitaa asunnottomuutta. Asunto ensin -laatusuosituksissa ovat vahvasti esillä asiakkaan itsemääräämiskeuden kunnioittaminen ja valinnanvapauden mahdollistaminen. Yksikertaisimmillaan valinnanvapaus voi olla mahdollisuus valita päihteettömän tai päihteiden käytön sallivan asumismuodon välillä. (Karppinen 2019, 17-18.)

8 Pohdinta

Mielenterveyteen liittyvät haasteet nousivat tuloksissa esille vahvemmin kuin olisin odottanut. Opinnäytetyön tulosten perusteella hätä omasta tai muiden asiakkaiden jaksamisesta oli suurta. Julkisen terveydenhoidon resurssit ovat rajalliset ja sitoutumattomuus hoitoon on Tampereen asumispäivystyksen asiakkailla suurta. On kuitenkin huomioitava, että keskusteluilla ja asiakkaiden huomioimisella voidaan luoda välittävä ja asiakasta tukeva palvelu. On myös muistettava, että sitoutumattomuus näkyy asiakkailla myös oman tilanteen ymmärtämisessä. Lotvonen ja Lindroos (2015) muistuttavat kaksoisdiagnoosipotilaiden hoidon olevan pitkäkestoista ja vaativan sitoutumista. Kokonaisvaltaisen hoidon saantimahdollisuudet vaihtelevat heidän mukaansa kunnittain, eikä se ole vielä kaikkien tarvitsevien saatavissa.

Haastateltavien omien asumistaitojen kohdalla oli suurta vaihtelua. Toiset näkivät osaavansa asua itsenäisesti, vaikkei se ehkä ollutkaan onnistunut aikaisempina kertoina. Toiset suhtautuivat omiin kykyihinsä maltillisimmin, apua tarvittiin, mutta itsenäistä asumista haluttiin harjoitella. Joidenkin mielestä asumisen onnistuminen oli mahdotonta ilman tukea. Tukea tarvittiin ja sitä haluttiin myös ympäri vuorokauden. Omien kykyjen ja taitojen arviointi toi tuloksissa esille asumispäivystyksessä olevien asiakkaiden kirjon. Voidaan miettiä, vastaako heidän oma arvionsa asumistaidoistaan työntekijöiden näkemyksiä. Onko asiakkaiden käsitys omista taidoista realistinen, näkevätkö he itse omat vahvuudet ja kehittämiskohteensa? Oliko tässä seuraavan tutkielman aihe?

Tuloksista käy ilmi, että muutos pitkäaikaisasunnottomuudesta onnistumiseen asumiseen on pitkä ja vaatii paljon yhteistyötä ja tukitoimia. Halu käytöksen ja opittujen toimintatapojen muutokseen lähtee aina ihmisestä itsestään. Näen kuitenkin erilaisten ryhmätoimintojen ja sosiaalisen kuntoutuksen muotojen ole hyvä lähtökohta kohti asumisen onnistumista. Nousiainen (2016, 186) muistuttaa, että rutiinit voivat tuoda turvallisuutta ja tuvallisuus mahdollistaa suuntaamisen kohti tulevaisuuden haaveita. Kosken (2013,14) näkemys pitkäaikaisasunnottomuuden heikentävän asumistaitoja ja toisenlaisten selviytymiskeinojen ottavan vallan käy ilmi tuloksista. Yhteistyö toisten ihmisten kanssa ja etenkin toisten ihmisten huomioiminen voi heikentää oleellisesti asunnottomuuden pitkittyessä (Y-säätiö 2021, 17). Tämä todentui tulosten perusteella. Riitta Granfelt (2005,263) muistuttaa, että vankilataustaisten yhteiskunnan normien mukaisesti eläminen on haastavaa, jos uusi tuomio on odottamassa jo vapautumishetkellä.

Sopivien asumismuotojen puute Tampereella on asiakkaiden mielestä ongelma. Asunto ensin -mallia noudattavia asumisyksiköitä on, mutta niitä kaivataan lisää. Vuoden 2022 alusta Tampereen kaupungilla on tulossa uusi asumisyksikkö ja suunnitteilla on lisää tukiasumisyksiköitä. Toivon näiden toimivan asunto ensin -periaatteella. Karppinen (2019, 12-13) muistuttaa, että asunto ensin -periaatteen tarkoituksena on turvata asuminen ja sitä kautta luoda edellytyksiä muiden haasteiden ratkaisemiselle. Hänen mukaansa asunnottomat tarvitsevat päihde- ja mielenterveyspalveluita, joita on helpompi saada kun on asunto. Myös asumistaidoissa oleviin haasteisiin saatava apu on räätälöitävissä oikealaiseksi asumisen mahdollistettua. Hän nostaa esille, että kaikki eivät pysty hoitamaan asioitaan itsenäisesti, jolloin palveluiden oikea-aikaisuus on tärkeää. Asunto ensin -mallin mukainen lähestymistapa on nähty olevan haittojen vähentäminen. Asumisen tavoitteeksi riittää päihdeiden käytön ja psykiatristen oireiden aiheuttamien haittojen vähentäminen. Tavoitteena ei tarvitse olla päihdeettömyys, vaan henkilön omat tavoitteet ja toiveet kuunteleva malli, jossa asumisen turvaaminen on kaiken lähtökohta.

Yhteistyökumppanilta saadussa palautteesta (liite 4) käy ilmi, että mielenterveyden haasteiden vahva esiintulo opinnäytetyön tuloksissa yllätti. Henkilökunnan näkökulmasta ne ovat

näyttäneet enemmänkin asiakkaan sairautentunnottomuutena. Tarjottua apua ei ole haluttu ottaa vastaan, eikä omaa tilannetta nähdä realistisesti. Opinnäytetyön tuloksien pohjalta asiakastyötä on mahdollista kehittää asiakaslähtöisemmäksi. Mielenterveyden haasteet otetaan huomioon kokonaisvaltaisemmin ja ryhmätoimintoja suunnitellaan yhdessä asiakkaiden kanssa. Opinnäytetyön tulokset esitellään työyhteisölle.

Lähteet

Painetut

Granfelt, R. 2002. Pahasta kirjoittaminen. Teoksessa Laitinen, M., Hurig, J. (toim.) Pahan kosketus - Ihmisyden ja auttamistyön varjojen jäljillä. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Haahtela, R. 2013. Työntekijöiden ja asiakkaiden kohtaamisia asumisyksiköissä. Teoksessa Hyväri, S., Kainulainen, S. (toim) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutkimuksia 39. Tampere: Juvenes. 183-205.

Kainulainen, S., Saari, J., Häkkinen, J. 2013. Kadulta asuntoon - vaikutukset hyvinvoinnille. Teoksessa Hyväri, S., Kainulainen, S. (toim) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutkimuksia 39. Tampere: Juvenes. 49-70.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS - kustannus.

Sähköiset

Aalto, M. 2017. Samanaikainen päihde- ja mielenterveyden häiriö. Tietoiskut. Päihdelinkki. Viitattu 2.12.2021. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/mielenterveys/samanaikainen-paihde-ja-mielenterveyden-hairio>

A-klinikkasäätiö. 2021. Tykö-hanke auttaa ihmisiä, joita muut palvelut eivät ole kyenneet tavoittamaan. Tiimi lehti <https://a-klinikkasaatio.fi/ajankohtaista/tyko-hanke-auttaa-ihmisia-joita-muut-palvelut-eivat-ole-kyenneet-tavoittamaan>

Alasippola, H-R. 2021. Pyöröovesta ulos Jyväskylä - Asunto ensin. Teoksessa Rautiainen, M-P. (toim.) 2021. Vankilasta omaan kotiin - kokemuksia vankilasta vapautuvien asunnottomuustyöstä. Sininauhaliitto. Viitattu 5.12.2021. https://storage.googleapis.com/sininauhaliitto-production/2021/09/8f980420-vankilastaomaankotiin_web.pdf

Alppivuori, K. 2019. Asunnottomuuden kokeminen, avun saannin ja palvelujen kehittämisen tarve Espoossa. Viitattu 2.1.2022 <https://asuntoensin.fi/assets/files/2019/06/ASUNNOTTOMUUS-JA-PALVELUT-ESPOOSSA-2019-1.pdf>

Ara. 2021. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Asunnottomat 2020. Selvitys 2/2021. Viitattu 22.9.2021. file:///C:/Users/minna/Downloads/Asunnottomat2020_ARAn-selvitys-2-2021_p1902.pdf

Arpalahti-Kolu, J. 2019. AIMO - monessa mukana. Viitattu 19.12.2021. <https://asuntoensin.fi/assets/files/2019/05/AIMO-monessa-mukana-Jaana-Arpalahti-Kolu-Sininauhas%C3%A4%C3%A4ti%C3%B6.pdf>

Aspa. 2021. Asumisen ajokortti: Riittävän hyvää asumista. Viitattu 30.12.2021 <https://www.aspa.fi/tietoa-aspasta/hankkeet-ja-kehittamistoiminta/asumisen-ajokortti/#8fb2d078>

Asunto ensin. 2018. Asunto ensin -periaatteet. Viitattu 20.11.2021. <https://asuntoensin.fi/tietoa/asunto-ensin/asunto-ensin-periaatteet/>

- Euroopan Parlamentti. 2020. Parlamentti haluaa tehdä asunnottomuudesta lopun EU:ssa. Viitattu 22.9.2021. <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20201119STO92006/parlamentti-haluaa-tehda-asunnottomuudesta-lopun-eu-ssa>
- Euroopan sosiaalirahasto. 2021. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman hankkeen kuvaus. Viitattu 1.12.2021. <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projekti-koodi=S22312>
- FEANTSA. 2021a. What is FEANTSA. Viitattu 22.9.2021. <https://www.feantsa.org/en/about-us/what-is-feantsa>
- FEANTSA. 2021b. Members. Viitattu 22.9.2021. <https://www.feantsa.org/en/membership/member-map>
- FEANTSA. 2021c. About us. Viitattu 22.9.2021. <https://www.feantsa.org/en/about-us/faq>
- Granfelt, R. 2004. Hetkeksi jaetut maailmat? Kokemuksia vankilasta ja tuetun asumisen yhteisöstä. Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Vol.12, Nro 2 (2004). 134-154. Viitattu 26.9.2021. <https://journal.fi/janus/article/view/50262/15160>
- Granfelt, R. 2005. Vapautuvien vankien tuettu asuminen teoksessa Hynynen, R. (toim.) 2005. Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Suomen ympäristö 745. Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. Viitattu 29.10.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40671/SY_745.pdf?sequence=1
- Granfelt, R. 2014. Asunto vai rikoksettomuus ensin? Asumissosiaalisen työn tuella irti asunnottomuudesta ja rikollisuudesta. Teoksessa Linderborg, H., Suonio, M., Lassila, T. (toim.) 2014. Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2014. Viitattu 25.10.2021. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/NdFcArAZr/RISE_1_2014_Sosiaalityo_ja_sosiaalinen_tuki_280214web_versio1.3.pdf
- Granfelt, R.; Turunen, S. 2021. Naisten asumispoluilta kerrottua - asukkaiden ja ammattilaisten kokemuksia asunnottomuudesta, kodista ja asumissosiaalisesta työstä. Y-säätiö. Viitattu 2.1.2022. https://ysaatio.fi/assets/files/2021/09/1.WEB_Tutkimusraportti_Granfelt_Turunen_2021.pdf
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus
- Honkanen, S. 2019. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat - varhainen välittäminen, osallisuus ja asumisen tuki -hanke 2016-2019. Tampereen osahankkeen loppuraportti. Viitattu 21.11.2021. [file:///C:/Users/minna/Downloads/Tampereen_kaupungin_loppuraportti%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/minna/Downloads/Tampereen_kaupungin_loppuraportti%20(1).pdf)
- Innokylä. 2021. Traumainformoitu tuki- ja neuvontatyö palveluiden ulkopuolella oleville henkilöille. Viitattu 19.12.2021. <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/traumainformoitu-tuki-ja-neuvontatyo-palveluiden-ulkopuolella-oleville-henkiloille>
- Jokinen, S-M., Malinen, J., Pelto-Huikko, A., Tarvainen, T. 2016. Olisinpa kotona. Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeen (2012-2015) tuotokset ja opit. Nuorisoasuntoliitto ry. Viitattu 22.11.2021. https://nal.fi/wp-content/uploads/2019/09/NAL_Olisinpa_kotona_p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6sjulkaisu_E-versio.pdf
- Jokinen, S-M. 2016. Olisinpa kotona. Opas nuorten asumisen tukemiseen osana monialaista ennaltaehkäisevää yhteistyötä. Nuorisoasuntoliitto ry. Viitattu 22.11.2021. https://nal.fi/wp-content/uploads/2019/09/NAL_Olisinpa_kotona_B5.pdf

Juhila, K., Gröger, T. 2016. Asumispoluista elämisen polkuihin. Teoksessa Juhila, K., Gröger, T. (toim.). Siirtymät ja valinnan asumispoluilla. SoPhi 133. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 2.12.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50391/978-951-39-6664-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Juhila, K., Jolanki, O., Vilkkonen, A. 2016. Siirtymät ja valinnan vanhojen ihmisten ja asunnottomien asumispoluilla. Teoksessa Juhila, K., Gröger, T. (toim.) Siirtymät ja valinnat asumispoluilla. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 133. Viitattu 3.12.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50391/978-951-39-6664-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Karppinen, J. 2019. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016-2019 (AUNE). Asunto ensin. Asumissosiaalisen työn malli maakunnille ja kumppaneille. Viitattu 20.10.2021 <https://asuntoensin.fi/assets/files/2019/02/Asunnottomuusty%C3%B6n-malli-maakunnille-2019.pdf>

Kaakinen, J., Nieminen, J., Pitkänen, S. 2006. Oikeus asuntoon, oikeus ihmisarvoiseen elämään. Valtakunnallisen (2001-2005) ja pääkaupunkiseudun (2002-2005) asunnottomuuden vähentämisen toimenpideohjelmien arviointi. Ympäristöministeriön raportteja 8/2006. Viitattu 27.9.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/41731/YMra_8_2006.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Karppinen, J. 2020. Varmista asumisen turva! Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE) loppuraportti. Kehittämisosuuskunta Avainväki. Viitattu 20.11.2021. <https://asuntoensin.fi/assets/files/2020/01/AUNE-ohjelman-loppuraportti-Karppinen-Kehitt%C3%A4misosuuskunta-Avainv%C3%A4ki.pdf>

Ketola, A. 2019. Vaikeasti asutettavien asiakkaiden sosiaalinen tuki aikuissosiaalityössä sosiaalityöntekijöiden kuvaamana. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä. Viitattu 26.9.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64149/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201905232760.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kinnunen, R. 2021. ”Kyl tällais paikois on helppo olla, mut se asunto ois helvetin tärkeä.” - Laadullinen analyysi Turun kaupungin asunnottomien palveluista pitkäaikaisasunnottomien silmin. Opinnäytetyö. Turun Ammattikorkeakoulu. Turku. Viitattu 21.9.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/497640/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6_Kinnunen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Koski, P. 2013. Asunnottomien parissa työskentelevien näkemyksiä asunnottomien asuttamista ongelmista. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 22.9.2013 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84296/gradu06503.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kurtio, K. 2018. ”Tää on niin sanotusti mun koti” - Näkökulmia asunnottomuustyöhön Kriisimajoitusyksikkö Viisikossa majoittuneiden entisten asunnottomien kertomana. Opinnäytetyö. YAMK. Sosiaalisen kuntoutuksen johtamisen ja kehittämisen koulutusohjelma. Laura-ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.12.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/157244/Opinnaytetyo_Kurtio.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laine, E. 2018. ” Matka asunnottomuuden polulle ja takaisin” - kokemuksia asunnottomuudesta. Opinnäytetyö YAMK. Tampereen Ammattikorkeakoulu. Tampere. Viitattu 27.9.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/146786/Laine_Eveliina.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laki asunto-olojen kehittämisestä. 919/1985. Viitattu 23.9.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850919>

Lehtonen, L., Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. E-kirja. Helsinki: Edita

Lindeman, R. 2018. Asunnottomuus porin sininauha ry: n ensisuojan asiakkaan näkökulmasta. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Samk. Viitattu 30.12.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141881/opinnaytetyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lotvonen, E., Lindroos, L. 2015. Kaksoisdiagnoosipotilaiden hoito. Päihdelinkki. Viitattu 25.11.2021. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihdeongelmien-hoito/kaksoisdiagnoosipotilaiden-hoito>

Noponen, H. 2013. Tila, paikka ja identiteetti Helsingin sanomien asunnottomuuskeskusteluissa. Diskurssianalyysi vuosien 2010-2013 artikkeleista ja mielipidekirjoituksista. Pro gradu-tutkielma. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 24.11.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42939/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201402111222.pdf>

Nousiainen, K. 2016. Oma ovi yhteisössä: pitkäaikaisasunnottomien asumispolut ja asumiseen liittyvät valinnat. Teoksessa Juhila, K., Kröger, T. (toim.) Siirtymät ja valinnat asumispoluilla. Jyväskylän yliopisto. SoPhi 133. Viitattu 29.11.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50391/978-951-39-6664-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Närhi, M., Heinävä, A., Salonen, M. 2021. Asunnottomuuskatsaus, Hipposkylän tilannekatsaus. Tampereen kaupunginhallitus, kokous 8.2.2021. Viitattu 28.10.2021. [file:///C:/Users/minna/Downloads/Kh%208.2.2021%20Asunnottomuuskatsaus%20ja%20Hipposkyl%C3%A4n%20tilannekatsaus%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/minna/Downloads/Kh%208.2.2021%20Asunnottomuuskatsaus%20ja%20Hipposkyl%C3%A4n%20tilannekatsaus%20(1).pdf)

Omaavontasuunnitelma. Tampereen asumispäivystys ja asumisyksiköt, TASTU. Viitattu 23.9.2021 https://www.tampere.fi/tiedostot/o/Ge4TevV43/Omaavontasuunnitelma_Tastu.pdf

Pasanen, E. Kodissakin kotoudutaan. Asumistaidot kiintiöpakolaisten kotoutumisessa -hankkeen loppuarviointi. Turvapaikka-, maahanmuutto ja kotouttamisrahasto. Sininauhasätiö. Viitattu 20.11.2021. <https://storage.googleapis.com/sininauhasaatio-production/2019/12/57b09193-asumistaidot-kiintiopakolaisten-kotoutumisessa-hankkeen-loppuarviointi.pdf>

Pusa, A., Juuti, P. 2020.(toim.). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus Oy

Rautiainen, M-P. (toim.) 2021. Vankilasta omaan kotiin - kokemuksia vankilasta vapautuvien asunnottomuustyöstä. Sininauhaliitto. Viitattu 5.12.2021. https://storage.googleapis.com/sininauhaliitto-production/2021/09/8f980420-vankilastaomaankotiin_web.pdf

Rautiainen, M-P., Mäkelä, J. 2021. Pyöröovesta ulos Lahti - Kun asunnosta tulee koti. Teoksessa Rautiainen, M-P. (toim.) 2021. Vankilasta omaan kotiin - kokemuksia vankilasta vapautuvien asunnottomuustyöstä. Sininauhaliitto. Viitattu 5.12.2021. https://storage.googleapis.com/sininauhaliitto-production/2021/09/8f980420-vankilastaomaankotiin_web.pdf

Saaranen-Kauppinen, A.; Puusniekka, A. 2006. Tutkimuksen arviointi - reflektointia. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Kvalimot. Viitattu 6.10.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html

Saari, J. 2015. Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Saari, J., Eskelinen, N., Björklund, L. 2020. Raskas perintö - ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus hyvinvointivaltiossa. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus Oy.

- Sininauhasäätiö. 2021. Jalkautuva asumis- ja palveluohjaus AIMO. Viitattu 19.12.2021. <https://www.sininauhasaatio.fi/toimintamme/asumisen-tuki-ja-neuvonta/jalkautuva-asumis-ja-palveluohjaus-aimo/>
- Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry. TuNe - Elämä vireeseen -hanke 2018-2021. Viitattu 19.12.2021. <https://sirkkulanpuisto.nettisivut.fi/hankkeet/tune-elama-vireeseen-hanke/>
- Sosiaalihuoltolaki. 1301/2014. Viitattu 22.9.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Suomen Perustuslaki 731/1999. Viitattu 22.9.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Syrjäläinen, S. 2021. Päihderiippuvaisen kokemus omasta asunnottomuudesta. Opinnäytetyö YAMK. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Helsinki. Viitattu 21.9.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/502288/Syrj%C3%A4l%C3%A4inen_Sini.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Tampere. 2019. Tampereen kaupunki. Asunnottomuuden ennaltaehkäisy. Viitattu 15.11.2021. <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/organisaatio/sosiaali-ja-terveyspalvelujen-palvelualue/projektit/asunnottomuuden-ennaltaehkaisy.html>
- Tampere. 2020. Tampereen kaupunki. Asunnottomuuden puolittamisen toimenpideohjelma 2020-2022. Viitattu 10.11.2021. https://www.tampere.fi/material/attachments/uutiskeskus/tampere/a/BerGXBUep/asunnottomuuden_puolittamisen_toimenpideohjelma.pdf
- Tampere. 2021. Tampereen asumispäivystys- ja asumisyksiköt TASTU. Viitattu 5.10.2021. <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/asumisen-tukipalvelut/tastu.html>
- Tampereen kaupunginhallitus. 2021. Kokous 8.2.2021. § 57 Asunnottomuuskatsaus ja Hipposkylän tilannekatsaus. Viitattu 20.10.2021. [https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_822021/Asunnottomuuskatsaus_ja_Hipposkylan_tila\(183112\)](https://tampere.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_822021/Asunnottomuuskatsaus_ja_Hipposkylan_tila(183112))
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Helsinki: Tammi
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 2.7.2021. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Valtioneuvosto. 2021. Suomi mukana EU:n yhteistyössä asunnottomuuden poistamiseksi - asunnottomuustyöhön haetaan voimaa yhteisellä julkilausumalla. Viitattu 22.9.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/suomi-mukana-eu-n-yhteistyossa-asunnottomuuden-poistamiseksi-asunnottomuustyohon-haetaan-voimaa-yhteisella-julkilausumalla>
- ViaDia Pirkanmaa ry. 2021. Kadulta kotiin - uusi alku elämälle. Viitattu 18.12.2021. <https://pirkanmaa.viadia.fi/kadulta-kotiin/>
- VVA ry. Vailla Vakinaista Asuntoa ry. Asunnottomuus. Viitattu 22.9.2021. <https://vvary.fi/asunnottomuus/>
- Ympäristöministeriö. Asunnottomuuden yhteistyöohjelma 2020-2022 Viitattu 22.11.2021. <https://ym.fi/asunnottomuus>

Y-säätiö. 2021a. Asunnottomuus Suomessa. Viitattu 22.9.2021. <https://ysaatio.fi/asunnottomuus-suomessa>

Y-säätiö. 2021b. Toimekas hanke 2017-2019. Viitattu 29.10.2021. <https://innokyla.fi/sites/default/files/2020-09/Toimekas%20raportti.pdf>

Kuviot

Kuvio 1: Asunnottomat 1987-2019 (Ara 2021,3)	9
Kuvio 2: Pitkäaikaisasunnottomat koko maassa ja Helsingissä 2008-2020 (Ara 2021, 8)	10
Kuvio 3: Tampereen asunnottomuuden kehitys 2008-2020 (Närhi, Heinävä & Salonen 2021) .	11

Kuva 1: Miellekartta.....	27
---------------------------	----

Liitteet

Liite 1: Tiedote	53
Liite 2: Suostumus haastatteluun osallistumisesta.....	54
Liite 3: Haastattelurunko.....	55
Liite 4: Työelämän palaute.....	56

Liite 1: Tiedote

Teen Sosionomiopintoihin liittyvää opinnäytetyötä ja haastattelen Tampereen asumispäivystyksen matalan kynnyksen asiakkaita.

Opinnäytetyöni nimi alustava nimi on ”Asunnottomien päihteidenkäyttäjien asumiseen liittyviä tuen tarpeita - Tampereen asumispäivystyksen asiakkaiden kertomana”.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää

mitä asumiseen liittyvää tukea asiakkaat tarvitsevat

millaista asumistaitoihin liittyvää tukea asiakkaat tarvitsevat

Haastattelut ovat luottamuksellisia ja haastattelijaa sitoo vaitiolovelvollisuus. Haastattelut nauhoitetaan. Kirjallinen haastattelumateriaali hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Henkilöllisyytesi ja muut tunnistettavat tiedot eivät tule opinnäytetyössä esille. Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja julkaistaan Theseus palvelussa, josta löytyy Suomen ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä.

Osallistuminen haastatteluun on täysin vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta, keskeyttää osallistumisesi tai peruttaa suostumuksen ilman syytä, milloin tahansa. Kieltäytymisestä, haastattelun keskeyttämisestä tai suostumuksen peruuttamisesta ei aiheudu mitään vahinkoa eikä millään tavoin vaikuta asiakkuuteesi.

Annan lisätietoja tarvittaessa.

Ota rohkeasti yhteyttä, sovitaan haastattelu-aika.

Minna

Minna.Kautonen@student.laurea.fi

Liite 2: Suostumus haastatteluun osallistumisesta

Minna Kautonen

Laurea Ammattikorkeakoulu

2021

Suostumus haastatteluun osallistumisesta

Suostun osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun, jossa selvitetään asunnottomien päih-teidenkäyttäjien asumisen liittyviä tuen tarpeita Tampereen asumispäivystyksessä. Opinnäy-tetyön tarkoituksena on tuoda esille asiakkaiden omakohtaisia ajatuksia siitä, mitä asumiseen ja asumistaitoihin liittyvää tukea asiakkaat tarvitsevat.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää haastattelun halutessasi. Haastattelu toteutetaan nimettöminä ja vastaaminen on luottamuksellista. Tarkkaa ikää, su-kupuolta tai muita tunnistettavia tietoja ei esitetä opinnäytetyössä.

Nauhoitettu haastattelu tuhotaan heti haastattelun puhtaaksikirjoittamisen jälkeen ja haas-tatteluaineisto opinnäytetyön valmistuttua. Haastatteluaineisto on ainoastaan haastattelijan käytössä.

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja julkaistaan Theseus palvelussa, josta löytyy Suomen am-mattikorkeakoulujen opinnäytetöitä.

Haastattelun saa nauhoittaa

___ kyllä

___ ei

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

Liite 3: Haastattelurunko

Asunnottomuus

Mistä sait tiedon Tampereen asumispäivystyksestä?

Oletko ollut Tampereen asumispäivystyksessä aikaisemmin?

Miten pitkään olet ollut asunnoton?

Mitkä syyt johtivat asunnottomuuteen?

Asumisen mahdollistamiseen tarvittava tuki

Mitä tukea tarvitset asunnon saamisessa? (raha-asiat, velkaneuvonta, asunnon hakeminen, henkinen tuki)

Minkälainen asumismuoto tukisi asumisen onnistumista? (tukiasuminen, itsenäinen asuminen, joku muu)

Minkälaista tukea odotat / haluat henkilökunnalta?

Asumistaidot

Minkälaiseksi koet asumistaitosi?

Minkälaisia asumistaitoja mielestäsi tarvitaan vuokra-asunnossa asumisessa?

Miten asumistaitojasi voisi kehittää?

Mitä toimintaa Tampereen asumispäivystyksessä voitaisiin järjestää asumistaitojen parantamisen näkökulmasta?

Miten laitostumista voitaisiin ehkäistä?

Tulevaisuus

Mitä toivot tulevaisuudelta?

Liite 4: Työelämän palaute

Hyvä työelämän edustaja

Kiitos, että tarjositte Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijalle/opiskelijoille mahdollisuuden tehdä opinnäytetyö yrityksenne/organisaatioonne. Työelämän kehittäminen on tärkeä osa opinnäytetöidemme arvioinnissa. Pyydämmekin näkemystänne.

Yrityksen/organisaation nimi	Tampereen kaupunki / Tampereen asumispäivystys ja asumisyksiköt
Työelämän edustajan/Arvioijan nimi ja tehtävänimike	Sirpa Kuisti / osastonhoitaja
Opinnäytetyön ohjaaja yrityksessä/organisaatiossa	
Opinnäytetyön tekijä/t	Minna Kautonen
Miten yrityksenne/organisaatioonne hyödyntää tehtyä opinnäytetyötä?	
Opinnäytetyötä hyödynnetään asumispäivystyksen asiakastyön kehittämisessä asiakaslähtöisen palvelun parantamiseksi: aktiivisempi ote mt-ongelmiin puuttumiseen, asiakkaiden kuuleminen ryhmätoiminnan suunnittelussa.	
Mitä uutta ja/tai odottamatonta tuli esille opinnäytetyöprosessin aikana tai tuloksissa?	
Asiakkaiden oma kokemus mielenterveyden tukeen oli yllättävää. Vaikka henkilökunnan näkökulmasta mielenterveysongelmia on hyvinkin paljon asunnottomien keskuudessa, on näyttäytynyt enemmänkin haasteena saada asiakas ymmärtämään ja motivoitumaan ottamaan apua vastaan.	
Miten kuvailisitte yhteistyötä opinnäytetyöntekijän/-tekijöiden kanssa?	
Yhteistyö on sujunut hyvin. Kautonen on keskustellut useasti opinnäytetyöhön liittyvistä asioista ja osoittanut mielenkiintoa tehdä työ asumispäivystyksen kehittämistarpeita silmällä pitäen.	
Haluaisitteko jatkossakin tarjota opiskelijoillemme opinnäytetyön aiheita tai harjoittelupaikkoja? Miten haluaisitte kehittää yrityksenne/organisaatioonne ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyötä?	
Teemme yhteistyötä lähinnä Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa mutta toki yhteistyö myös muiden oppilaitosten kanssa onnistuu satunnaisesti.	